

[Τμήμα Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών]

Ασφάλεια και Διεθνές Δίκαιο

Η Περίπτωση της Ρωσο-Ουκρανικής κρίσης

**Διατριβή για την απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στις
Πολιτικές Επιστήμες με κατεύθυνση στις Διεθνείς Σχέσεις**

Κυριάκος Ματσάγκος

Επιβλέπων καθηγητής

Πάυλος Ιωάννης Κοκτσίδης

[Βαθμίδα καθηγητή]

*«Διατριβή / Εργασία η οποία υποβλήθηκε προς απόκτηση τίτλου
σπουδών επιπέδου Μάστερ στο Πανεπιστήμιο Κύπρου»*

Λευκωσία, Μάιος του 2024

"Η παρούσα διατριβή/εργασία υποβάλλεται προς συμπλήρωση των απαιτήσεων για απονομή Μεταπτυχιακού Τίτλου Μάστερ του Πανεπιστημίου Κύπρου. Είναι προϊόν πρωτότυπης εργασίας αποκλειστικά δικής μου, εκτός των περιπτώσεων που ρητώς αναφέρονται μέσω βιβλιογραφικών αναφορών, σημειώσεων ή και άλλων δηλώσεων."

Κυριάκος Ματσάγκος [Ονοματεπώνυμο Υποψήφιου Φοιτητή Μάστερ]

Εξεταστική Επιτροπή:

Επιβλέπων/ουσα καθηγητής/τρια: _____

(Ονοματεπώνυμο και βαθμίδα)

Μέλος Επιτροπής: _____

(Ονοματεπώνυμο και βαθμίδα)

Μέλος Επιτροπής: _____

(Ονοματεπώνυμο και βαθμίδα)

Πνευματικά Δικαιώματα

Copyright © [Κυριάκος Ματσάγκος], [2024]

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της μεταπτυχιακής εργασίας/διατριβής από το Τμήμα [Τμήμα Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών] του Πανεπιστημίου Κύπρου δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος.

Περίληψη

Η Ρώσο-Ουκρανική κρίση μαίνεται εδώ και μια δεκαετία με την κορύφωσή της το 2022. Στην διπλωματική αυτή εργασία θα εξετάσω το debate που υπάρχει στη διεθνή σκηνή σχετικά με τον Ρώσο-Ουκρανικό πόλεμο και πιο συγκεκριμένα, εάν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ανησυχίες ασφαλείας των κρατών ή το διεθνές δίκαιο στη διευθέτηση συγκρούσεων. Η μεθοδολογία που χρησιμοποίησα είναι η ποιοτική μέθοδος, μέσα από την ανάλυση πρωτογενών και δευτερογενών πηγών, καθώς και ομιλίες ακαδημαϊκών, αρχηγών Κρατών και αξιωματούχων. Με την ανάλυση της ρεαλιστικής θεωρίας θα αναλύσω τη θέση της δύναμης, του δικαίου και της ηθικής στο διεθνές σύστημα. Και θα καταλήξω στο συμπέρασμα πως η δύναμη είναι απαραίτητη στις διεθνείς σχέσεις ενώ το δίκαιο συχνά υπάρχει για να εξυπηρετεί τα συμφέροντα των μεγάλων δυνάμεων.

Στο debate υπάρχουν δύο απόψεις: Αυτοί που θέλουν να αναγνωρίσουμε τις ανησυχίες ασφαλείας της Ρωσίας, όπως ο Mearsheimer, ο Stephen Walt κ.ά, οι οποίοι θεωρούν την επέκταση του NATO στην Ουκρανία ως το κύριο αίτιο της σύγκρουσης, ενώ από την άλλη πλευρά κυριαρχεί η άποψη πως η Ρωσία δεν απειλείται από το NATO αλλά από τη δυτικοποίηση της Ουκρανίας και ρίχνεται ο λίθος του αναθέματος στη Ρωσία πως έχει επεκτατικές βλέψεις.

Μέσα από την ανάλυση του debate και τη θεωρία διερευνώ τις θέσεις που στηρίζουν οι αναλυτές. Αναλύω, επίσης, τον Αμερικανικό επεμβατισμό στην κρίση αυτή και εξηγώ πως η ανάμειξή του χειροτέρεψε την κατάσταση. Παρατηρώ πως η επέκταση του NATO ήταν απειλή για την Ρωσία και με περαιτέρω ανάλυση φτάνω στο συμπέρασμα πως οι ανησυχίες ασφαλείας των κρατών πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στη διευθέτηση συγκρούσεων, ακόμη κι εάν αυτές παραβιάζουν εν μέρει το διεθνές δίκαιο. Διαπιστώνω, επίσης, πως η ισχύς σε σύγκριση με την ηθική και το διεθνές δίκαιο είναι η απόλυτη αρχή στο διεθνές σύστημα.

Σκοπός της έρευνας αυτής είναι να εμπλουτίσει εν μέρει τη βιβλιογραφία για την κρίση στην Ουκρανία, να ενημερώσει για το τι διαδραματίζεται στη δυτική εξωτερική πολιτική αλλά και να αναδείξει τη σημαντικότητα των ανησυχιών ασφαλείας για τη διευθέτηση συγκρούσεων καθώς και την επικράτηση της δύναμης επί των αρχών.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές και ειλικρινείς μου ευχαριστίες στον επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Πάυλο Ιωάννη Κοκτσίδα για τη στοχευμένη καθοδήγηση και την ανεκτίμητη υποστήριξη και ενθάρρυνση σε όλη τη διαδικασία της έρευνας και συγγραφής αυτής της διατριβής. Η τεχνογνωσία, η υπομονή και η εποικοδομητική του ανατροφοδότηση συνέβαλαν καθοριστικά στη διαμόρφωση αυτής της εργασίας.

Τέλος, ευγνωμοσύνη οφείλω και στην οικογένειά μου για την οικονομική τους συνδρομή και προπαντός για την κατανόηση και ενθάρρυνση που επέδειξαν σε όλη τη διάρκεια της ακαδημαϊκής μου διαδρομής για την ολοκλήρωση του μεταπτυχιακού τίτλου.

Περιεχόμενα

Περίληψη	4
Εισαγωγή-Μεθοδολογία	7
I. Πρώτο κεφάλαιο – Ρεαλισμός διεθνές δίκαιο, ισχύς και ηθική.	11
I. Ρεαλισμός.....	11
II. Η Ηθική.....	14
II. Κεφάλαιο Δεύτερο Το Debate	19
I. Σχέσεις Ρωσίας-Αμερικής.....	19
II. Το Debate.....	20
III. Debate – Ιμπεριαλισμός	24
IV. Debate - Καθεστώς Πούτιν	25
V. Προσπάθεια και δικαίωμα ένταξης στην Συμμαχία	28
III. Κεφάλαιο τρίτο – Ανάλυση	30
I. Οι κυριότεροι λόγοι που, εδώ και καιρό, ο Πούτιν έβλεπε το NATO σαν απειλή.....	30
II. Αποτελούσε πραγματική απειλή το NATO για τους Ρώσους;	32
III. Η έλλειψη εμπιστοσύνης προς τους Αμερικανούς.....	34
IV. Αμερικάνικος Επεμβατισμός στην Ουκρανία.....	35
V. Κατευνασμός	38
V. Προκλητικές κινήσεις της Ουκρανίας	39
VI. Οι Προσπάθειες αποκλιμάκωσης 2021	40
VII. Ισχύς εναντίον των αρχών.....	43
IV. Συμπεράσματα	47
V. Βιβλιογραφία	50

Εισαγωγή-Μεθοδολογία

Στη διεθνή σκηνή υπάρχει το debate σχετικά με τον Ρώσο-Ουκρανικό πόλεμο, οι επιδιώξεις των κρατών στην Ουκρανική κρίση, η στάση της Ρωσίας ενάντια στην εξάπλωση του ΝΑΤΟ, το δικαίωμα ένταξης της Ουκρανίας στη συμμαχία αυτή αλλά και οι ανησυχίες και τα συμφέροντα ασφαλείας της Ρωσίας. Για να κατανοήσουμε την περίπτωση καλύτερα, πρέπει να γνωρίζουμε κάποια ιστορικά γεγονότα που προηγήθηκαν.

Η Ουκρανική Κρίση μαίνεται μέχρι σήμερα και οι εντάσεις μεταξύ Δύσης και Ρωσίας αυξάνονται συνεχώς. Στα τέλη Φεβρουαρίου 2024, ο πρόεδρος της Γαλλίας Μακρόν είπε πως δεν πρέπει να αποκλείσουμε την πιθανότητα να στείλουμε στρατεύματα στην Ουκρανία (Pelham & Newton, 2024). Η είδηση αυτή θορύβησε τη Ρωσία αλλά και τη Δύση. Ο Καγκελάριος της Γερμανίας Σολτς είπε πως η χώρα του δεν θα στείλει στρατεύματα και ήθελε να αποκλειστεί αυτή η πιθανότητα για να μην γίνει στόχος η Γερμανία. Η Αμερική απέρριψε τη Γαλλική πρόταση, ενώ η Ρωσία απείλησε τη Δύση με πυρηνικό πόλεμο, λέγοντας πως διαθέτει όπλα που μπορούν να τους νικήσουν στο έδαφός τους και πως αυτοί οι άνθρωποι είναι άνθρωποι που δεν έχουν περάσει δύσκολες εμπειρίες (Sigmaliive, 2024). Τέτοιες δηλώσεις, όπως και προηγούμενες για τη χρήση πυρηνικών όπλων πρέπει σοβαρά να μας προβληματίσουν.

Το 2008 στη σύνοδο του Βουκουρεστίου, το ΝΑΤΟ ανακοίνωσε πως η Ουκρανία και η Γεωργία, δύο πρώην Σοβιετικές χώρες, θα εντάσσονταν στο ΝΑΤΟ. Η Ρωσία εξέφρασε την έντονη δυσαρέσκειά της στη συνάντηση και προειδοποίησε το ΝΑΤΟ πως μια τέτοια ενέργεια ισοδυναμούσε με απειλή και λίγους μήνες αργότερα η Ρωσία εισέβαλε στη Γεωργία (Amies, 2008). Μετά από έξι χρόνια οι δυτικοί επιχειρούσαν ακόμη να εντάξουν την Ουκρανία στη Δύση. Με την «επανάσταση» του 2014 η Ουκρανική κυβέρνηση από Ρωσόφιλη μετατράπηκε σε φιλοδυτική. Με τη φυγή του φιλορώσου Προέδρου της Ουκρανίας Βίκτορ Γιανουκόβιτς (Yanukovich) ο Ρώσος Πρόεδρος Βλαντιμίρ Πούτιν κατέλαβε την Κριμαία με τα στρατεύματα που βρίσκονταν στη Σεβαστούπολη. Έπειτα από το παράνομο δημοψήφισμα της Κριμαίας να ανεξαρτητοποιηθεί από την Ουκρανία, η Ρωσία απόσχισε την Κριμαία και το Ντονμπάς (Donbass). Ουκρανοί ρωσόφιλοι υποστηριζόμενοι από τη Ρωσική Ομοσπονδία πήραν τον έλεγχο των κυβερνητικών κτηρίων και ανακήρυξαν την

ανεξαρτησία τους ως DPR¹ και LPR². Η Ρωσία αρνήθηκε τις κατηγορίες πως βοήθουσε στρατιωτικά και υλικά τις δύο περιοχές. Το 2015 ο Πρόεδρος Πούτιν σε συνέντευξή του παραδέχθηκε πως η Ρωσία ήταν μεν μπλεγμένη στα τεκταινόμενα την περίοδο της απόσχισης, όμως υποστήριξε πως δεν στάλθηκαν στην περιοχή ρωσικά στρατεύματα ή μισθοφόροι αλλά στρατιωτικοί σύμβουλοι και μάλιστα, πως άλλοι πήγαν εκεί εθελοντικά (Coynash, 2016).

Από το 2014 η πολιτική της Ουκρανικής κυβέρνησης άλλαξε δραστικά λαμβάνοντας διάφορα αντι-ρωσικά μέτρα, από τα οποία κάποια είχαν εισηγηθεί και οι Δυτικοί. Οκτώ χρόνια πέρασαν και η σύγκρουση στο Ντονμπάς δεν έπαυε ποτέ. Συνολικά υπήρξαν 28 εκχειρίες αλλά καμία δεν κράτησε. Ο ΟΗΕ υπολογίζει πως από τις 14 Απριλίου του 2014 μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου του 2021 τα Ηνωμένα Έθνη που προασπίζονται τα Ανθρώπινα Δικαιώματα κατέγραψαν 3106 θανάτους άμαχου πληθυσμού, ενώ οι συνολικές απώλειες ανέρχονταν στις 51000 έως 54000, είτε από αρρώστιες είτε από τραυματισμούς (UNHR, 2022).

Μεθοδολογία

Η διπλωματική εργασία είναι έρευνα περίπτωσης ποιοτικών δεδομένων. Το ερευνητικό ερώτημα που επιχειρώ να απαντήσω είναι εάν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ανησυχίες ασφαλείας των κρατών ή το διεθνές δίκαιο στη διευθέτηση συγκρούσεων. Και πιο συγκεκριμένα αναφέρομαι στην περίπτωση του debate που υπάρχει σχετικά με το αν πρέπει να λάβουμε υπόψη τις ανησυχίες και τα συμφέροντα ασφαλείας της Ρωσίας. Μέσα από την απάντηση του ερωτήματος θα διαφανεί η αιτιώδης σχέση για το πόσο συναφές είναι το διεθνές δίκαιο με τα δεδομένα και τις επιδιώξεις ασφαλείας των μεγάλων κρατών και εάν το διεθνές δίκαιο αποτελεί θεμιτό όριο ή εμπόδιο στην ασφάλεια των κρατών.

Επέλεξα τη ρεαλιστική θεωρία για την ανάλυση του διεθνούς συστήματος, διότι ερμηνεύει καλύτερα τις σχέσεις μεταξύ των κρατών. Θα εξετάσω εάν υπερισχύει η ισχύς, η ηθική ή το διεθνές δίκαιο και θα προσπαθήσω να εξηγήσω γιατί. Μέσα από τη θεωρία και από τα γεγονότα θα αναδυθούν τα αίτια των αποφάσεων της Ρωσίας και της Αμερικής για τη Ρωσο-Ουκρανική κρίση και θα μου παρασχεθεί το πλαίσιο για να ερμηνεύσω, γιατί τα κράτη ενέργησαν με τον συγκεκριμένο τρόπο, ποιοι ήταν οι στόχοι

¹ Donetsk People's Republic

² Luhansk People's Republic

τους και εάν ήταν δικαιολογημένες οι ανησυχίες της Ρωσίας για την ένταξη της Ουκρανίας στο NATO. Η χρήση της θεωρίας είναι απαραίτητη και συνδέεται στενά με το debate, με την ανάλυση και την εξαγωγή συμπερασμάτων και προσδίδει εγκυρότητα στην έρευνα.

Επέλεξα την ηθική ευθύνη να εφαρμόσουμε το διεθνές δίκαιο και την ηθική, σύμφωνα με κάποιες θεωρίες, για να μας δοθεί η δυνατότητα αργότερα να κατανοήσουμε τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα κράτη στις σχέσεις τους. Θα αντιληφθούμε ακόμη, πώς συγκρούεται η ηθική με τα συμφέροντα των κρατών και τι διλήμματα προκύπτουν εάν τα κράτη αποφασίσουν να τηρήσουν την ηθική, ώστε να μπορέσουμε αργότερα να αναγνωρίσουμε, εάν δημιουργήθηκε πραγματικό ηθικό δίλημμα.

Οι πηγές μου είναι πρωτογενείς και δευτερογενείς. Οι πρωτογενείς πηγές αφορούν κυρίως ομιλίες αξιωματούχων, δηλώσεις του NATO και του Ρώσου Προέδρου Πούτιν. Οι δευτερογενείς πηγές περιέχουν ομιλίες, αποσπάσματα και άρθρα ακαδημαϊκών. Τελικός στόχος είναι η διασταύρωση των δεδομένων, η διατύπωση παρατηρήσεων και η εξαγωγή συμπερασμάτων.

Στην ανάλυση προκύπτουν ερωτήματα όπως, εάν πραγματικά ο Πούτιν ανησυχούσε για την επέκταση του NATO, εάν το NATO ήταν αξιόπιστο και πώς συνδέονται με τη ρεαλιστική θεωρία οι σχέσεις των μεγάλων δυνάμεων στο διεθνές σύστημα. Ακόμη, προκύπτει το ερώτημα πώς και με ποιο τρόπο το διεθνές δίκαιο δυσκολεύει, ίσως, τη Ρωσία να υπερασπιστεί τα συμφέροντα και τις ανησυχίες της για την ασφάλειά της, καθώς και γιατί πολλές χώρες αρνούνται να τα αναγνωρίσουν, σύμφωνα με τους ακαδημαϊκούς.

Με τη διπλωματική εργασία, μελετώντας εμπειρικά τον Ρωσο-Ουκρανικό πόλεμο, εξακριβώνεται η θέση που έχει το διεθνές δίκαιο και η ηθική έναντι της ισχύος, καθώς και η επικράτηση της δύναμης επί των αρχών, που είναι και ο σκοπός της έρευνας. Φαίνεται ξεκάθαρα μέσα από παραδείγματα ότι οι εμπλεκόμενες χώρες παραβαίνουν τις νόρμες και τις αρχές του διεθνούς δικαίου, χάριν των συμφερόντων τους και προπαντός λόγω της ισχύος τους. Επίσης, επιχειρούμε να κατανοήσουμε, αν σε συγκεκριμένες περιστάσεις πρέπει να αγνοούμε το διεθνές δίκαιο για να έρθουν τα κράτη σε μια αλληλοκατανόηση και αλληλοσεβασμό, που θα μπορούσαν να αποτρέψουν ή να σταματήσουν τη σύγκρουση.

Η μη αποτροπή της σύγκρουσης, καταδεικνύει πόσο σημαντικές και ολέθριες θα είναι οι συνέπειές της στο διεθνές σύστημα. Η πιθανότητα που υπάρχει να διευρυνθεί ο πόλεμος εκτός των δύο χωρών, προπαντός με την εμπλοκή του ΝΑΤΟ, ωθεί τη Ρωσία να μην αποκλείει τη χρήση πυρηνικών όπλων στην όλη σύγκρουση, με απρόβλεπτες συνέπειες. Επομένως, επιβάλλεται να διερευνήσουμε περισσότερο τον τρόπο που λειτουργεί η δύναμη ενάντια στο διεθνές δίκαιο, ενάντια στην ηθική, αφού το διεθνές δίκαιο απέτρεπε, ίσως, την Ρωσία να υπερασπιστεί τα συμφέροντά της και τις ανησυχίες της για την ασφάλειά της. Θα πρέπει ακόμη, να μας ανησυχήσει ιδιαίτερα η άρνηση πολλών χωρών να συζητήσουν και να αναγνωρίσουν τα συμφέροντα και τις ανησυχίες ασφαλείας μιας μεγάλης πυρηνικής δύναμης.

I. Πρώτο κεφάλαιο – Ρεαλισμός διεθνές δίκαιο, ισχύς και ηθική.

I. Ρεαλισμός

Στο κεφάλαιο αυτό θα εξετάσουμε τη θέση της ισχύος, του διεθνούς δικαίου και της ηθικής στις σχέσεις των κρατών και πώς λειτουργεί το διεθνές σύστημα και γιατί. Στις διεθνείς σχέσεις τα κράτη και ιδιαίτερα οι μεγάλες δυνάμεις ενδιαφέρονται για την ισχύ των άλλων κρατών, ειδικά όταν ένα κράτος προτίθεται να χρησιμοποιήσει την ισχύ του μέσω της βίας για να προωθήσει τα συμφέροντά του. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να ανησυχούν τα επηρεαζόμενα κράτη για την επιβίωσή τους.

Όλοι οι ρεαλιστές συμφωνούν πως στο διεθνές σύστημα υπάρχει αναρχία. Είναι μια βασική αρχή η οποία καθορίζει πως δεν υπάρχει μία οντότητα, είτε αυτό είναι κράτος, είτε οργανισμός, είτε συνασπισμός κρατών, που να διοικεί το διεθνές σύστημα (Mearsheimer, 1994). Με άλλα λόγια, δεν υπάρχει μία ανώτερη εξουσία από τις κυβερνήσεις των κρατών, ένας Λεβιάθαν που να εγγυάται την ισορροπία του διεθνούς συστήματος (Dunne, Schmidt, 2013).

Ο κύριος στόχος των κρατών με βάση τους ρεαλιστές είναι η επιβίωσή τους στη διεθνή σκηνή. Κανένας ρεαλιστής δεν διαφωνεί με την πρόταση αυτή. Σύμφωνα με τον Waltz (αμυντικός ρεαλιστής) τα κράτη επιδιώκουν την ασφάλειά τους και γι' αυτό ενισχύουν την ισχύ τους, έτσι ώστε να εξασφαλίσουν την επιβίωσή τους. Αλλά δεν θα επιδιώξουν να αποκτήσουν περισσότερη ισχύ, αν αυτό θα θέσει σε κίνδυνο την ασφάλειά τους. Ενώ ο Mearsheimer (επιθετικός ρεαλιστής) υποστηρίζει πως τα κράτη έχουν τελικό στόχο να αποκτήσουν ηγετική θέση στο διεθνές σύστημα, έστω και εις βάρος άλλων και θεωρεί ότι αυτός είναι ο καλύτερος τρόπος για την εξασφάλιση της ειρήνης. Παρόλα αυτά πιστεύει πως η παγκόσμια ηγεμονία είναι ανέφικτη (Dunne, Schmidt, 2013).

Αυτοβοήθεια

Σε ένα άναρχο σύστημα, όπου δεν υπάρχει παγκόσμια κυβέρνηση, τα κράτη έχουν ως αρχή την αυτοβοήθεια, σύμφωνα με την οποία κάθε κράτος είναι υπεύθυνο να εξασφαλίσει την επιβίωση και την ευημερία του. Η ρεαλιστική σχολή διαφωνεί πως το κράτος μπορεί να βασιστεί σε έναν άλλο διεθνή θεσμό, όπως είναι λόγου χάρη τα

Ηνωμένα έθνη και το διεθνές δίκαιο, ώστε να στηριχτεί και να εξασφαλίσει την ασφάλεια και επιβίωσή του. Τα κράτη πρέπει να έχουν την δυνατότητα να αμυνθούν και να σταθούν στα πόδια τους από μόνα τους, χωρίς να περιμένουν τη βοήθεια άλλων.

Σύμφωνα με τη θεωρία του Μερσχάιμερ, του επονομαζόμενου επιθετικού ρεαλιστή, η αυτοβοήθεια δεν αποκλείει τη δημιουργία συμμαχιών, αλλά οι συμμαχίες είναι προσωρινές μέχρι την στιγμή που κάποιο κράτος - μέλος της συμμαχίας, δεν επωφελείται από αυτήν. Τότε το κράτος αυτό μπορεί να αλλάξει στρατόπεδο και να συμμαχήσει με τον πρώην εχθρό του, εάν είναι προς το συμφέρον του. Τα κράτη λειτουργούν πάντα με γνώμονα το συμφέρον τους, διότι εάν δεν δρουν εγωιστικά οι άλλοι θα υπερισχύσουν. Εάν ένα κράτος παραμείνει σε μια συμμαχία, ενώ δεν το συμφέρει, τα άλλα κράτη θα μεγιστοποιήσουν τη δύναμη και την επιρροή τους εις βάρος του και τότε το κράτος αυτό μπορεί να πάψει να υφίσταται ή στην καλύτερη των περιπτώσεων θα δυσκολευτεί να επανέλθει στο σημείο που ήτανε πρωτότερα (Mearsheimer, 1994).

Δίλημμα ασφαλείας

Το διεθνές σύστημα, όπως ήδη έχω αναφέρει, δεν μπορεί να εγγυηθεί την ασφάλεια των κρατών και έτσι τα κράτη αυξάνουν την ισχύ τους είτε αυτή είναι στρατιωτική είτε οικονομική ή διπλωματική κτλ. προκειμένου να ξεφύγουν από την επίδραση της ισχύος των άλλων, με αποτέλεσμα να εμφανίζεται το δίλημμα ασφαλείας. Αυτό, με τη σειρά του, καθιστά τους άλλους περισσότερο ανασφαλείς και τους υποχρεώνει να ετοιμάζονται για το χειρότερο. Δηλαδή, τα κράτη ως αντίδραση προς την αύξηση της ισχύος των άλλων κρατών αυξάνουν και αυτά με την σειρά τους τη δική τους ισχύ και ξεκινά ο φαύλος κύκλος της ασφάλειας και της συσσώρευσης ισχύος. Έτσι, όμως, τα κράτη δεν μπορούν να εμπιστευτούν το ένα το άλλο και οι προθέσεις και οι πράξεις τους αντιμετωπίζονται εκατέρωθεν αρνητικά ή με καχυποψία. Μια ακόμη επιλογή, που επιβάλλεται να αναφερθεί, είναι η εξαπόλυση προληπτικής επίθεσης για να αποτρέψουν το κράτος που αυξάνει την ισχύ του να διαταράξει την ισορροπία δυνάμεων (Dunne & Schmidt, 2013), (Wivel, 2019).

Ισορροπία δυνάμεων

Η ισορροπία δυνάμεων στις διεθνείς σχέσεις είναι η στάση και η πολιτική ενός έθνους ή μιας ομάδας εθνών που προστατεύονται από ένα άλλο έθνος ή ομάδα εθνών αντιπαραθέτοντας τη δύναμή τους ενάντια στη δύναμη της άλλης πλευράς. Τα κράτη μπορούν να ακολουθήσουν μια πολιτική ισορροπίας δυνάμεων με δύο τρόπους: Από τη μια αυξάνοντας τη δική τους ισχύ, επιδιόδομενα σε έναν αγώνα εξοπλισμών ή προσάρτησης εδαφών και από την άλλη δημιουργώντας συμμαχίες.

Η συνεργασία σε ένα ρεαλιστικό κόσμο

Όταν τα κράτη συνεργάζονται, πάντα λαμβάνουν υπόψη τα κέρδη που θα αποκομίσουν, ενεργώντας, ως συνήθως, με δύο τρόπους: α) Το απόλυτο κέρδος, όπου το κράτος ενδιαφέρεται να έχει το περισσότερο δυνατό κέρδος αδιαφορώντας για την τύχη των άλλων. β) Το σχετικό κέρδος, κατά το οποίο το κράτος δεν βλέπει μόνο το δικό του κέρδος, αλλά και πόσο καλά είναι το ίδιο σε σύγκριση με τα άλλα κράτη. Έτσι όμως, γίνεται πιο δύσκολη η συνεργασία (Mearsheimer, 1994), (Dunne & Schmidt, 2013).

Ένας άλλος λόγος που καθιστά δύσκολη τη συνεργασία μεταξύ των κρατών είναι ο φόβος της απάτης και του ψέματος, δηλαδή η έλλειψη εμπιστοσύνης στην τήρηση των συμφωνιών. Διότι, εάν το ένα μέλος τηρήσει μια συμφωνία και το άλλο την παραβιάσει, αθετώντας τα συμφωνηθέντα, θα βγει κερδισμένο, δηλαδή με περισσότερη ισχύ. Και σε ένα κόσμο όπου η ισχύς αλλά και η αναρχία κυριαρχεί, η διαφορά στη δύναμη μπορεί να φέρει το τέλος του άλλου, δηλ. τον αφανισμό του (Mearsheimer, 1994), (Dunne & Schmidt, 2013).

Παρόλες τις πιο πάνω δυσκολίες οι ρεαλιστές πιστεύουν πως τα κράτη μπορούν να συνεργαστούν. Όμως, οι διεθνείς κανόνες αντικατοπτρίζουν ιδιοτελείς κρατικούς υπολογισμούς και συμφέροντα, που βασίζονται στην ισορροπία της δύναμης. Δηλαδή, τα ισχυρά κράτη διαμορφώνουν οργανισμούς, συνθήκες και θεσμούς, έτσι ώστε να μπορούν να διατηρήσουν την ισχύ τους ή ακόμη και να την αυξήσουν. Κατά συνέπεια, αναγκάζουν τα ασθενέστερα κράτη, προβάλλοντας κυρίως την οικονομική ή στρατιωτική τους δύναμη να συμμορφώνονται στους διεθνείς αυτούς κανόνες χωρίς, συνήθως, τα ίδια να τους ακολουθούν, ακόμη και χωρίς, κάποτε, να τους υπογράφουν. Σύμφωνα με τον Mearsheimer οι ρεαλιστές πιστεύουν πως τα αίτια του πολέμου και της ειρήνης είναι μέρος της ισορροπίας δυνάμεων και πως οι θεσμοί αντικατοπτρίζουν

τον διαμοιρασμό ισχύος στο διεθνές σύστημα. Οι νεορεαλιστές πιστεύουν στο διεθνές δίκαιο, υποστηρίζουν ότι μπορεί να εφαρμοστεί, μόνο που ο ρόλος του είναι περιορισμένος, αφού υπάρχει για να εξυπηρετεί τα μεγάλα συμφέροντα των ισχυρών κρατών (Mearsheimer, 1994), (Lamy, 2013).

II. Η Ηθική

Θα αναφερθώ στην ηθική ευθύνη να εφαρμόσουμε το διεθνές δίκαιο σε αντιδιαστολή με τις συνθήκες και τα ζητούμενα ασφαλείας που επικρατούν στις σχέσεις μεταξύ των κρατών.

Το διεθνές δίκαιο είναι ένα σώμα κανόνων που αναγνωρίζονται, συνήθως, από τα κράτη ή τα έθνη ως δεσμευτικοί για τις μεταξύ τους σχέσεις, συμπεριλαμβανομένων των σχέσεών τους με τους διεθνείς οργανισμούς. Τα κράτη πρέπει να υπακούν στους διεθνείς αυτούς κανόνες, έτσι ώστε οι μεταξύ τους σχέσεις να λειτουργούν με αρμονία αλλά και με αλληλοσεβασμό. Τίθενται όρια στη συμπεριφορά των κρατών και διεθνείς οργανισμοί επιβλέπουν την εφαρμογή τους αλλά κυρίως την παραβίασή τους. Συνήθως όμως, το διεθνές δίκαιο δεν μπορεί να επιβληθεί μέσα από τους οργανισμούς, αλλά εφαρμόζεται με την εκούσια υπακοή των κρατών.

Ο Ιταλός διπλωμάτης Μακιαβέλλι, στο έργο του Ηγεμόνας, αρνείται τα παραδοσιακά πολιτικά συστήματα και αναφέρεται στις νέες ηγεμονίες που δημιουργήθηκαν με τη βία. Σύμφωνα με την ηθική του Μακιαβέλλι, ο Πρίγκιπας - Ηγεμόνας έχει καθήκον να ασπάζεται ένα διαφορετικό κώδικα – μια υψηλότερη μορφή ηθικής. Προτεραιότητά του είναι η διατήρηση και η προώθηση του κράτους του. Δεδομένης της φιλοδοξίας και της επιθετικής στάσης άλλων κρατών, ο Πρίγκιπας αναγκάζεται όχι απλώς να αμυνθεί, αλλά και να επεκταθεί, ώστε το κράτος του να μην αποτελέσει αντικείμενο επεκτατικών σχεδίων άλλων κρατών (Lee, 2016). Σύμφωνα με την λογική αυτή, επιτρέπεται η προληπτική ή αποτρεπτική χρήση βίας.

Σε αντίθεση με «τη μακιαβελική λογική» που επιτρέπει την προληπτική ή αποτρεπτική χρήση βίας, ο ρεαλισμός του Μοργκεντάου (Morgenthau) τοποθετεί ηθικές αξίες και όρια στην εξωτερική πολιτική του κράτους. Ο πολιτικός δεν μπορεί να εγκαταλείπει τις ηθικές αξίες για πιο ασήμαντα ζητήματα, εκτός της επιβίωσης και της απειλής καταστροφής του κράτους. Όπου διακυβεύεται η επιβίωση του έθνους, ένας συνετός

πολιτικός δεν απαλλάσσεται από τις παγκόσμιες ηθικές του υποχρεώσεις, αλλά πρέπει να επιλέξει «μεταξύ πολλών πρόσφορων ενεργειών τη λιγότερο κακή» (Lee, 2016). Άρα, ο ρεαλισμός του δεν είναι μακιαβελικός ή αμοραλιστικός - ολοκληρωτικά ανήθικος, όπως τον περιγράφουν.

Η ηθική στους ρεαλιστές είναι επικίνδυνη, δεν ορίζει όρια, καταπατεί νομοθεσίες, αφού πρωταρχικός της στόχος είναι η μεγιστοποίηση της ισχύος που διαθέτουν, έτσι ώστε το κράτος τους να μπορεί να προστατεύσει τον εαυτό του. Ο ρεαλισμός δίνει στους πολιτικούς αρχηγούς «ελαφρυντικά» μέσα για να διαπράξουν αυτό που είναι «σωστό» για το κράτος τους, λόγου χάρη να σφάξουν, να υποδουλώσουν, να αφανίσουν, να βιάσουν αμάχους, να εκτοπίσουν από τις εστίες γηγενείς πληθυσμούς κ.α. Για παράδειγμα ο Πρωθυπουργός του Ισραήλ Νετανιάχου δήλωσε ότι ο πόλεμος του εβραϊκού κράτους στη Λωρίδα της Γάζας, που μαίνεται τους τελευταίους μήνες, είναι μια μάχη για τη συνέχιση της ύπαρξης του Ισραήλ και πως ο πόλεμος θα συνεχίσει την εκκαθάριση μέχρι να είναι ασφαλείς οι πολίτες του κράτους του αλλά και το ίδιο το κράτος.

Το καθήκον του πολιτικού είναι η διαφύλαξη της ασφάλειας των πολιτών εντός των τειχών, ακόμη και εάν αυτό προϋποθέτει τον βομβαρδισμό άλλων κρατών, για να υπερισχύσει έναντι του αντιπάλου και προπαντός εάν τίθεται θέμα επιβίωσης του κράτους, μπορεί να στηρίξει κυβερνήσεις ή να χρησιμοποιήσει οργανώσεις, όπως η Αλ Κάιντα και η Χεζμπολάχ, έναντι οποιουδήποτε κόστους.

Τα κράτη δεν πρέπει να βάζουν πάνω από όλα την ηθική, όταν κρίνεται η επιβίωσή τους. Σύμφωνα με τον Waltz, όταν τα κράτη δεν εξυπηρετούν τα συμφέροντά τους λόγω της ηθικής αφήνουν ευάλωτο τον εαυτό τους. Το διεθνές δίκαιο ή οι διακρατικές συμφωνίες και δεσμεύσεις πρέπει να αγνοούνται σε περιπτώσεις, όπου η εφαρμογή της ηθικής μπορεί να φέρει το κράτος σε μια ευάλωτη θέση απέναντι στους άλλους (Lee, 2016).

Η ηθική ευθύνη εφαρμογής του διεθνούς δικαίου συνδέεται με τη διεθνή αλληλεγγύη και αλληλεξάρτηση. Τα κράτη είναι μέλη της διεθνούς κοινότητας και η εφαρμογή του μπορεί να θεωρηθεί ως αλληλεγγύη, όταν έχουν κοινές προκλήσεις και αξίες. Η εφαρμογή του διεθνούς δικαίου αποτρέπει, ως ένα βαθμό, την επιθετικότητα και την σύγκρουση μεταξύ των κρατών. Με την εφαρμογή νορμών και θεσμών

αποθαρρύνονται τα εχθρικά κράτη, και εδραιώνεται η ειρήνη και η ασφάλεια (Posner, 2003, pp. 1901-1920).

Τη συγκεκριμένη φιλοσοφία έχει και ο φιλελευθερισμός, ο οποίος πιστεύει πως έχει την ηθική ευθύνη να εφαρμόζεται το διεθνές δίκαιο, ακόμη και εάν αυτό πρέπει να τηρηθεί μέσα από τη βίαιη διάδοση της δημοκρατίας, είτε αυτή είναι θεμιτή ή όχι. Η ευθύνη που έχουμε να εφαρμόσουμε το δίκαιο δεν είναι παρά για τη διατήρηση της ειρήνης στο διεθνές σύστημα, αφού με τη διατήρηση των αξιών του δικαίου, όπως υποστηρίζει και democratic peace theory οι πόλεμοι μεταξύ δημοκρατιών είναι λιγότερο πιθανοί (Lee, 2016).

Σύμφωνα με τον Mearsheimer οι μεγάλες δυνάμεις διαμορφώνουν το διεθνές δίκαιο και τους διεθνείς οργανισμούς για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων τους. Όταν το διεθνές δίκαιο ή οι οργανισμοί στέκονται εμπόδιο στην εκπλήρωση των επιδιώξεων τους, το αγνοούν ή το διαμορφώνουν, όπως και έκανε η Αμερική με τον πρώην Γενικό γραμματέα Ηνωμένων Εθνών Boutros Boutros-Ghali, που δεν τον άφησε να υπηρετήσει για μια ακόμη θητεία (Mearsheimer, 2001, pp. 363-365). Η αδυναμία εφαρμογής του διεθνούς δικαίου εναντίον των επιδιώξεων των μεγάλων δυνάμεων φαίνεται, επίσης, στον πόλεμο του Κοσσυφοπεδίου – Κοσόβου, όπου η Αμερική ερμήνευσε το δίκαιο και την ηθική διαφορετικά.

Από τη στιγμή που δεν υπάρχει ο μεγάλος Λεβιάθαν, δηλαδή το υπερκράτος που θα παρατηρεί και θα ελέγχει τα άλλα κράτη δεν μπορούμε να εφαρμόσουμε το διεθνές δίκαιο, γιατί τα ισχυρά κράτη είναι περίπου ανεξέλεγκτα. Η Αμερική, για παράδειγμα, επέλεξε να μην χρησιμοποιήσει πυρηνικά όπλα στον πόλεμο με την Κορέα (1950 - 1953), επειδή, τόσο οι σύμμαχοί της όσο και ο υπόλοιπος κόσμος αλλά και ο Αμερικανικός λαός ήταν ενάντια στη χρήση τους, παρόλο που η χρησιμοποίησή τους θα άλλαζε ραγδαία τη ροή του πολέμου. Έτσι τα κράτη έχουν ηθική υποχρέωση να μην χρησιμοποιούν πυρηνικά όπλα. Ένα άλλο παράδειγμα των ημερών μας, που αναστάτωσε τη διεθνή κοινότητα, είναι η επανειλημμένη απειλή χρήσης πυρηνικών όπλων εκ μέρους του Ρώσου Προέδρου Πούτιν στη Ρώσο- Ουκρανική σύρραξη. Όπως χαρακτηριστικά τόνισε, εάν η Ρωσία υποχρεωθεί εκ των πραγμάτων να τα χρησιμοποιήσει, θα το κάνει για την επιβίωσή της και όχι για την ασφάλειά της (THE ASSOCIATED PRESS, 2024). Τα κράτη θα κάνουν τα πάντα, ακόμα και χρήση

πυρηνικών όπλων για να επιβιώσουν, ανεξάρτητα από το τι θα απομείνει, τελικά, από ένα πυρηνικό ολοκαύτωμα, που μπορεί να μην είναι η επιβίωσή τους αλλά και η δική τους εξόντωση.

Η ηθική ευθύνη για την εφαρμογή του διεθνούς δικαίου χρειάζεται για μία σταθερότερη διεθνή τάξη βασιζόμενη στο δίκαιο, τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την ίση κυριαρχία και τη δικαιοσύνη. Τα κράτη που περιφρονούν ή παραβιάζουν το διεθνές δίκαιο επιδιώκοντας βραχυπρόθεσμους στόχους ασφαλείας αποσταθεροποιούν το διεθνές σύστημα και υπονομεύουν τα μακροπρόθεσμα συμφέροντά τους. Έτσι, εφαρμόζοντας την ηθική στο διεθνές σύστημα περιορίζονται τα κράτη από το να συμπεριφέρονται ανεξέλεγκτα.

Η ηθική στη διεθνή πολιτική αποτελεί ένα από τα πιο συγκεχυμένα ζητήματα. Η επιβίωσή της σε συνθήκες διεθνούς αναρχίας είναι πολύ δύσκολη. Στη σκακιέρα της διεθνούς πολιτικής η ηθική είναι περιθωριοποιημένη, αφού τα κράτη παραβιάζουν το διεθνές δίκαιο για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων τους. Έχουμε πληθώρα παραδειγμάτων: Λόγου χάρη, η Ρωσία αποτρέπει την άνοδο της αντιπολίτευσης στην εξουσία αλλά και «ξεκαθαρίζει» άτομα που έχουν αντίθετες απόψεις, όπως τον Navalny. Επίσης, ο πόλεμος στο Ιράκ που έγινε με αφορμή αστήρικτες κατηγορίες και ψευδείς αποδείξεις για κατασκευή πυρηνικών όπλων από τον Σαντάμ Χουσεΐν χωρίς την έγκριση του Συμβουλίου Ασφαλείας. Ακόμα και η υποστήριξη αυταρχικών καθεστώτων από τα δυτικά κράτη, που καταπατούν ανθρώπινα δικαιώματα, όπως η Σαουδική Αραβία καθώς και η υποστήριξη του δικτάτορα Pinochet στην Χιλή από τις ΗΠΑ. Μάλιστα, η Αμερική τα τελευταία χρόνια κατηγορήθηκε για κατασκοπία των συμμάχων της μέχρι τις υψηλότερες βαθμίδες, όπως την Άγκελα Μέρκελ (Reuters, 2021).

Ένα άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα σχετικά με το θέμα δικαίου, ηθικής και ισχύος στις διεθνείς σχέσεις, έλαβε χώρα στη Μήλο πριν από 2.500 χρόνια. Η ανθρώπινη φύση πάντα βρίσκει αφορμές για να καταπατά το σωστό. Κλασικό παράδειγμα ο Διάλογος των Μηλίων με τους Αθηναίους. Οι Αθηναίοι ήθελαν να τους αναγκάσουν να ενταχθούν στην Αθηναϊκή Συμμαχία ενώ οι Μήλιοι ήθελαν να παραμείνουν ουδέτεροι. Οι Αθηναίοι εκμεταλλευόμενοι τη στρατιωτική τους υπεροχή, καταλαμβάνουν τη Μήλο και προβαίνουν σε σφαγές και εξανδραποδισμούς γυναικών και παιδιών. Έτσι,

οι Αθηναίοι καταπάτησαν τις αρχές που υπήρχαν στον αρχαίο ελληνικό κόσμο και δεν φοβήθηκαν την ύβρη.

Το ηθικό δίλημμά που παρουσιάζεται στην περίπτωση που μελετώ είναι η εφαρμογή του διεθνούς δικαίου έναντι της αναδυόμενης απειλής που είναι η Ουκρανία. Η Ρωσία είχε να επιλέξει μεταξύ του δικαίου και της ασφάλειάς της.

II. Κεφάλαιο Δεύτερο Το Debate

Στο κεφάλαιο αυτό, με βάση το debate που γίνεται στη Ρώσο - Ουκρανική κρίση, θα αναφερθώ στις επιδιώξεις των κρατών, ποια είναι τα επιχειρήματα της Ρωσίας και ποια της Ουκρανίας/Δύσης, αν πρέπει να λάβουμε υπόψη τα συμφέροντα και τις ανησυχίες ασφαλείας της Ρωσίας και ακόμη θα συζητηθεί η στάση της Ρωσίας ενάντια στην εξάπλωση του NATO και η προσπάθεια/δικαίωμα ένταξης της Ουκρανίας στην συμμαχία αυτή.

I. Σχέσεις Ρωσίας-Αμερικής

Οι σχέσεις Ρωσίας- Αμερικής εξομαλύνθηκαν με το τέλος του Ψυχρού πολέμου.

Με το τέλος του Ψυχρού πολέμου η Ρωσία, σύμφωνα με τον Cohen, αποδυναμωμένη και προσπαθώντας να σταθεί στα πόδια της, είχε να αντιμετωπίσει εσωτερικούς εχθρούς αλλά και εξωτερικούς, όπως την Αμερική. Όλα συντελούσαν στη σταδιακή κλιμάκωση. Μπορεί δημοσίως να προωθούσαν μια εικόνα συνεργασίας και εξομάλυνσης των σχέσεων, αλλά πίσω από την βιτρίνα, οι εχθρότητες συνεχίζονταν. Η Αμερικάνικη πολιτική μετά την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης ήταν επιθετική. Εκμεταλλεύτηκε την αδυναμία της Ρωσίας και εξάπλωσε την επιρροή της στην Ανατολική Ευρώπη. Ο Αμερικάνικος στρατιωτικός κλοιός της Ρωσίας από το NATO εκτείνεται από τα πρώην σοβιετικά κράτη της κεντρικής Ασίας, το Αζερμπαϊτζάν, τη Γεωργία, την Ουκρανία μέχρι και τις χώρες της Βαλτικής. Η Αμερικάνικη εξωτερική πολιτική στόχευε την ένταξή τους στο NATO, όπως και τη δημιουργία βάσεων σε αυτές τις χώρες (Cohen, 2006).

Η Ρωσία θέλοντας να εξασφαλίσει θεμιτά εθνικά συμφέροντα εκτός ρωσικού εδάφους, ο Cohen αναφέρει πως, ακόμη και σε χώρες που υπάρχουν Ρωσικές μειονότητες, όπως στην Ουκρανία, Λευκορωσία και Γεωργία προσέκρουσε στη σθεναρή άρνηση της Αμερικής, γεγονός που προκάλεσε ένταση. Μάλιστα, με την Ουκρανία η Ρωσία έχει θρησκευτικούς, γλωσσικούς, οικονομικούς δεσμούς αλλά και συμφέροντα ασφαλείας. Ο Αμερικανικός και Δυτικός παράγοντας καταδίκασε τις προσπάθειες της Ρωσίας να τοποθετήσει φιλική κυβέρνηση προς το Κρεμλίνο, πράγμα φυσικά, που δεν επιτρέπεται σύμφωνα με τις αρχές των διεθνών σχέσεων (Cohen, 2006).

Σύμφωνα με τον Cohen ο Αμερικάνικος επεμβατισμός στη Ρωσία από το 1992 πήρε διάφορες μορφές, αποστέλλοντας Αμερικάνους συμβούλους και στηρίζοντας αντιρωσικές ομάδες εντός της Ρωσικής επικράτειας με απώτερο σκοπό να υποστηριχθεί η αναγκαιότητα μιας «μεταβατικής» εποχής-κοινωνίας που θα προετοίμαζε το πέρασμα από τον κομμουνισμό στη φιλελεύθερη δημοκρατία. Ο επεμβατισμός αυτός δεν περιορίστηκε στη Ρωσία αλλά επεκτάθηκε και στις άλλες πρώην σοβιετικές χώρες και εντοπίζεται έντονα στις «colour revolutions» στην Ουκρανία, Γεωργία και Κιργιστάν το 2003 και στη Λευκορωσία το 2006. Το ίδιο χρονικό διάστημα οι μεγαλύτερες εφημερίδες στη Ρωσία χαρακτηρίζουν ποικιλοτρόπως τον Ρώσο Πρόεδρο Πούτιν, ως «φασίστα», «thug», «Saddam Hussein», ενώ στη Δύση έλεγαν πως η αδυναμία του Ρώσου Προέδρου ήταν η αλλαγή του καθεστώτος σε δημοκρατία (Cohen, 2006).

Η επέμβαση μιας ξένης χώρας στα εσωτερικά ζητήματα μιας άλλης, στο όνομα της δημοκρατίας, της ιδιοτέλειας και της ισχύος είναι καιροσκοπισμός σε βάρος πάγιων αρχών και ανατρέπει το διεθνές δίκαιο. Προκάλεσε περαιτέρω αποσταθεροποίηση στη Ρωσία, που ως πυρηνική δύναμη, μπορούσε να αντιδράσει στον απερίσκεπτο αυτόν επεμβατισμό, με ανυπολόγιστες συνέπειες. Σύμφωνα με τον Cohen η Αμερικάνικη πολιτική του Ψυχρού πολέμου δεν έπαψε, μέχρι και σήμερα, να εφαρμόζεται. Βλέπουμε να ασκείται πολιτική διπλών προτύπων: Από τη μια, έχουμε την αναζήτηση συμμάχων ή τη δημιουργία βάσεων από τη Ρωσία σε κράτη του πρώην σοβιετικού μπλοκ καθώς και τη στήριξη εκ μέρους της φιλωρωσικών κυβερνήσεων. Από την άλλη, όταν το NATO «προωθούσε τη δημοκρατία» και πολεμούσε την απολυταρχία σε αυτές τις χώρες, θεωρείτο ότι, δήθεν, πολεμούσε την τρομοκρατία και προστάτευε τα νέα αναδυόμενα κράτη. Και όταν διαμαρτυρόταν η Ρωσία την κατηγορούσαν ότι ασκούσε «ψυχροπολεμική πολιτική» (Cohen, 2006). Η εξάπλωση της επιρροής της Ρωσίας σε γειτονικές χώρες, όπως στη Γεωργία θεωρήθηκε νεο-ιμπεριαλισμός, αν και χρησιμοποιείται μέχρι και σήμερα για την περίπτωση της Ουκρανικής κρίσης από την Δύση. Τέλος, η διαμάχη μεταξύ των δύο σταδιακά εξασθένησε μέχρι το 2014 και στη συνέχεια αναζωπυρώθηκε με την κρίση στην Ουκρανία .

II. To Debate

Το debate που εξετάζω για το δικαίωμα ένταξης της Ουκρανίας σε αντιδιαστολή με το συμφέροντα και τις ανησυχίες ασφαλείας της Ρωσίας στην Ουκρανική κρίση είναι

σημαντικό. Μέσα από το debate κατανοώ όχι μόνο τις προθέσεις της Ρωσίας αλλά και της Αμερικής/Ουκρανίας.

Η Ρωσο-Ουκρανική κρίση σύμφωνα με τον Mearsheimer οφείλεται στις προσπάθειες της Δύσης να μετατρέψει την Ουκρανία σε ένα «δυτικό αμυντικό τείχος» ενάντια στη Ρωσία. Η στρατηγική που χρειάζεται για να μετατραπεί σε αμυντικό τείχος χωρίζεται σε τρία μέρη: Πρώτον είναι η ένταξη της Ουκρανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Δεύτερο είναι η μετατροπή της Ουκρανίας σε δυτική φιλελεύθερη δημοκρατία. Και τρίτο, η ένταξη της Ουκρανίας στο NATO (Mearsheimer, 2014), (Edward Ron, 2022).

Το 2008, όπως ήδη προαναφέραμε, στη σύνοδο του Βουκουρεστίου, το NATO ανακοίνωσε την προσχώρηση σε αυτό, δύο πρώην Σοβιετικών χωρών, της Ουκρανίας και της Γεωργίας. Η Ρωσία εξέφρασε την έντονη δυσαρέσκειά της στη συνάντηση και προειδοποίησε το NATO πως μια τέτοια ενέργεια ισοδυναμούσε με απειλή (Welle, 2022). Σύμφωνα με τον Mearsheimer, εδώ και καιρό, η Δύση παραβλέπει τα συμφέροντα ασφαλείας της Ρωσίας ενώ ο ίδιος ισχυρίζεται ότι πρέπει να αναγνωρίσουμε τις ανησυχίες των Ρώσων για την ασφάλειά τους, λέγοντας ότι οι Ρώσοι έβλεπαν ιδιαίτερα επιθετική την επέκταση του NATO το 2008, γι' αυτό αντέδρασαν με κήρυξη πολέμου εναντίον της Γεωργίας. Ταυτόχρονα η προσπάθεια της Αμερικής, εδώ και χρόνια, να τραβήξει προς το μέρος της την Ουκρανία με Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς, με αποκορύφωμα το 2014, χειροτέρευε τα πράγματα. Συνεχίζοντας, επισημαίνει πως η Ουκρανία, ως ουδέτερο κράτος, είναι μεγάλης στρατηγικής σημασίας για τη Ρωσία, γι' αυτό η Ρωσία δεν θα άφηνε την τοποθέτηση φιλοδυτικής κυβέρνησης. Η σύγκρουση μεταξύ Ρωσίας και Αμερικής υπήρχε από την δεκαετία του 1990, ακολούθησε συνεργασία μεταξύ τους, η οποία διακόπηκε με τη σταδιακή απομάκρυνση της Ουκρανίας από την Ρωσία. Παρόλο που η Αμερική το 2008 δεν είχε στόχο τον περιορισμό της Ρωσίας, οι Ρώσοι δεν το εκλάμβαναν έτσι (Mearsheimer, 2014), (Edward Ron, 2022).

Η απόφαση της Ρωσίας να καταλάβει την Κριμαία ξάφνιασε τους Δυτικούς ηγέτες, γιατί κανένας δεν περίμενε πως η φυγή του φιλορώσου Προέδρου της Ουκρανίας Yanukovich θα οδηγούσε σε τέτοιες εξελίξεις. Καταλήγοντας ο Mearsheimer πιστεύει πως η Ουκρανία πρέπει να παραμείνει ουδέτερο κράτος και επιβάλλεται να αναγνωριστεί πως η Ουκρανία είναι σημαντική για τη Ρωσία (Mearsheimer, 2014).

Ο υπουργός εξωτερικών της Πολωνίας Radoslaw Sikorski ισχυρίζεται πως ο ρεαλισμός του Mearsheimer επιτρέπει στη Ρωσία να έχει συμφέροντα ασφαλείας και πως τα συμφέροντα αυτά μας οδήγησαν στον πόλεμο της Ουκρανίας-Ρωσίας. Από την άλλη, υποστηρίζει πως αγνοώντας τα συμφέροντα ασφαλείας και την ελεύθερη πολιτική βούληση της Ουκρανίας, της στερούμε το δικαίωμα της εδαφικής ακεραιότητας (κατάληψη Κριμαίας από τους Ρώσους) καθώς και το δικαίωμα να μετατραπεί σε μια δυτική φιλελεύθερη δημοκρατία (Edward Ron, 2022).

Η αντίδραση των μεγάλων δυνάμεων όταν νιώθουν ότι απειλούνται.

Σύμφωνα με τον Stephen Walt οι μεγάλες δυνάμεις, όταν νιώθουν ότι απειλούνται, αντιδρούν βίαια και ειδικά απέναντι στις αδύναμες χώρες. Ως παράδειγμα αναφέρει τον πόλεμο της Κορέας το 1950, στον οποίο ο κομμουνιστής ηγέτης της Κίνας Μάο Τσετούνγκ (Mao Zedong) διέταξε επίθεση ενάντια στους Αμερικάνους, μόλις τα Αμερικάνικα στρατεύματα πλησίασαν τα Κινέζικα σύνορα, γιατί ένιωσε πως η ασφάλειά της χώρας του κινδύνεψε, παρόλο που η Κίνα ήταν αδύναμη σε σύγκριση με την Αμερική και δεν είχε στόχο να της επιτεθεί. Δεν είναι όμως μόνο τα αυταρχικά και ολοκληρωτικά καθεστώτα, όπως ήταν η Κίνα, που αντιδρούν παράτολμα, ίσως και παράλογα, σε τέτοιες περιπτώσεις. Το ίδιο έπραξε και η Αμερική για το Νότιο Βιετνάμ, επειδή φοβόταν πως θα γινόταν μέρος του Σοβιετικού Μπλοκ. Γι' αυτό η Αμερική κήρυξε τον πόλεμο (1965-1973) και απέστειλε μισό εκατομμύριο περίπου στρατιώτες, στην άλλη άκρη του κόσμου, χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά από την Αμερική και τελικά έχασε τον πόλεμο (Edward Ron, 2022). Καταλήγοντας, οι μεγάλες δυνάμεις αλλά και οι μικρές αποφασίζουν από μόνες τους ποια είναι τα ζωτικά τους συμφέροντα.

Στο παράδειγμα της Ρωσο-Ουκρανικής κρίσης, παρόλο που η Δύση επίσημα έλεγε στη Ρωσία πως η εξάπλωση του NATO δεν αποτελεί απειλή για τους Ρώσους, εντούτοις εθελουφλούσε και παράβλεπε ότι τα σύνορα μιας πρώην εχθρικής συμμαχίας (NATO) που επεκτείνονται και εφάπτονται με τα σύνορα της Ρωσίας μπορούσαν δικαιολογημένα να θεωρηθούν απειλή για τη Ρωσία.

Σύμφωνα με τον Stephen Walt, στις διεθνείς σχέσεις οι μικρές χώρες πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους τα συμφέροντα και τις απόψεις των μεγάλων κρατών και να αντιληφθούν πως δεν μπορούν να αντιταχθούν σε μια μεγάλη δύναμη, η οποία πιστεύει πως η ασφάλειά της απειλείται. Επιβάλλεται να προωθούμε συγκεκριμένες πολιτικές

και να κατανοήσουμε πως εάν η Ουκρανία μετατραπεί σε αμυντικό τείχος της Δύσης, η Ρωσία θα το εκλάβει ως υπαρξιακή απειλή (Edward Ron, 2022).

Άρα, με βάση τα λεγόμενα του debate, η Ουκρανία θα έπρεπε να λάβει υπόψη της τις ανησυχίες και τα συμφέροντα ασφαλείας της Ρωσίας, έτσι ώστε να αποφευχθεί μια έντονη αντίδραση εκ μέρους της Ρωσίας. Αγνόησε μια κατάσταση, η οποία επηρέαζε άμεσα το εθνικό συμφέρον της Ρωσίας, που είχε ως συνέπεια να πραγματοποιηθεί το χειρότερο σενάριο. Μπορεί η Δύση να μην πίστευε πως η προσχώρηση της Ουκρανίας στο NATO ήταν απειλή προς τη Ρωσία, αλλά η Ρωσία δεν το έβλεπε έτσι.

Σύμφωνα με το debate, εάν θέλουμε να σταματήσει η Ρωσο-Ουκρανική σύρραξη η Ρωσία χρειάζεται εγγυήσεις στον διακανονισμό ότι η Ουκρανία θα παραμείνει ουδέτερη, ότι δεν θα ενταχθεί στο NATO αλλά και ούτε στην Ευρωπαϊκή ένωση. Όμως, οι συμφωνίες - συνθήκες μεταξύ των κρατών είναι πολύ δύσκολο να τηρηθούν, όταν η αξιοπιστία έχει χαθεί. Οι μεγάλες δυνάμεις, όταν χάνουν σε μια σύγκρουση, δεν οπισθοχωρούν αλλά αγωνίζονται σκληρότερα και είναι πρόθυμες να θυσιάσουν περισσότερο εξοπλισμό, πόρους, ανθρώπινο δυναμικό για να μην ηττηθούν στη διαμάχη (Edward Ron, 2022).

Η Ρωσία με τον πόλεμο στην Ουκρανία έχει χάσει μέχρι στιγμής όλων των ειδών τις συνεργασίες της με τα Ευρωπαϊκά κράτη, της έχουν επιβληθεί κυρώσεις από τα πλουσιότερα κράτη του πλανήτη (εκτός από την Κίνα), οι οποίες, όπως φαίνεται, δεν θα αρθούν σύντομα και όσο παραμένουν, μόνο ζημιές θα υφίσταται.

Εάν αποφασίσει η Δύση να μην σεβαστεί τις ανησυχίες ασφάλειας της Ρωσίας και προχωρήσει στην υλοποίηση της θέλησης της Ουκρανίας μετατρέποντάς την σε ένα «δυτικό αμυντικό τείχος», υπάρχει η πιθανότητα, εάν χάσουν οι Ρώσοι και απειληθούν περισσότερο, ο Πούτιν ή να στείλει περισσότερο στρατό και εξοπλισμό αποδυναμώνοντας το έθνος του και αφήνοντας τη Ρωσία σε μια κατάσταση παράνοιας ή να χρησιμοποιήσει πυρηνικά όπλα.

III. Debate – Ιμπεριαλισμός

Στο debate για την ασφάλεια της Ρωσίας χρησιμοποιήθηκε ένα πολύ σημαντικό επιχείρημα, καταλογίζοντας ιμπεριαλισμό στη Ρωσία και κατηγορώντας την πως μετά το 2014 επιδιώκει να αποκτήσει τα πρώην Σοβιετικά κρατίδια, πως ο Πούτιν ευθύνεται για την Ουκρανική κρίση και τη συνέχιση του πολέμου μέχρι και σήμερα και πως απώτερος στόχος του είναι η δημιουργία μιας μεγάλης Ρωσίας, όπως ήταν η Σοβιετική ένωση. Η Ουκρανία, σύμφωνα με το αφήγημα που κυριαρχεί στα δυτικά ΜΜΕ, αλλά και σύμφωνα με δηλώσεις ηγετών δυτικών χωρών, όπως της Αμερικής, της Βρετανίας, του Υπουργού εξωτερικών της Πολωνίας και άλλων Βόρειων Ευρωπαϊκών χωρών, η Ουκρανία δεν είναι παρά ο πρώτος σταθμός στα σχέδια του Πούτιν (Edward Ron, 2022).

Σύμφωνα με τον Braun ο κύριος στόχος της Ρωσίας είναι η ανασύσταση της Ρωσικής αυτοκρατορίας και πως η Ουκρανία είναι μέρος αυτού του σχεδίου, που προβλέπει την οικονομική και πολιτική της ενσωμάτωση (Braun, 2014). Ο Socor ισχυρίζεται πως, σύμφωνα με την ομιλία του Πούτιν που εκφώνησε στην άνω και κάτω Βουλή στις 18 Μαρτίου 2014, η ενσωμάτωση της Κριμαίας αποτελεί το πρώτο βήμα για μια μεγαλύτερη Ρωσία. Στην ομιλία του ο Πούτιν άρχισε με την άρνηση της εθνότητας των Ουκρανών: «Δεν είμαστε απλώς στενοί γείτονες, είμαστε ουσιαστικά, όπως έχω πει πολλές φορές, ένας και μόνο λαός». Ο Socor διαπιστώνει πως ο Ρωσικός κόσμος αποτελείται και από πρώην σοβιετικές χώρες και πως η Κριμαία είναι ένα μικρό κομμάτι αυτού του κόσμου (Socor, 2014, p. 1). Σύμφωνα με τους Farmer, Olcott και Socor στους επόμενους στόχους της Ρωσίας συμπεριλαμβάνονται οι χώρες της Βαλτικής, η Μολδαβία και το Καζακστάν (Farmer, 2015) (Socor, 2014) (Olcott, 2014). Όπως υποστηρίζει η Olcott το Καζακστάν (στο οποίο δόθηκε ανεξαρτησία) είναι πιθανόν ένας από τους επόμενους στόχους του Πούτιν, ο οποίος ονομάζει το έργο αυτό, ως επανένταξη (Olcott, 2014). Με βάση τις θέσεις αυτές, που εκφράστηκαν πριν το 2022, διαφάνηκε πως είχαν ως έναν βαθμό δίκιο και πως θα επεκταθεί η σύγκρουση, αλλά μέχρι στιγμής, φαίνεται πως η Ρωσία δεν έχει τη στρατιωτική δυνατότητα να ανοίξει νέο μέτωπο, ούτε προς το παρόν ούτε προς το κοντινό μέλλον.

Τους ισχυρισμούς αυτούς ανατρέπουν ο Mearsheimer και ο Stephen Walt εξηγώντας πως η Ρωσία δεν έχει τη δυνατότητα να κατακτήσει την Ουκρανία και σε περίπτωση επέκτασής της εις βάρος νατοϊκών χωρών η Ρωσία θα χάσει. Διαφάνηκε πως η Ρωσία

δυσκολεύεται να νικήσει την Ουκρανία και η κατοχή 40 εκατομμυρίων ανθρώπων είναι αδύνατη, πως χρειάζεται πολύ χρόνο για να σταθεί στα πόδια της, να καταφέρει να ανοίξει νέα μέτωπα και τέλος, αν τυχόν τα καταφέρει, θα είναι πολύ δύσκολο να ελέγξει τόσα εκατομμύρια που θα στραφούν εναντίον της (Edward Ron, 2022).

IV. Debate - Καθεστώς Πούτιν

Η Ουκρανία, εάν λάβει υπόψη της τις ανησυχίες και τα συμφέροντα ασφαλείας της Ρωσίας, θα πρέπει να παραχωρήσει περιοχές της Ουκρανίας στη Ρωσία και να απεμπολήσει την πορεία της προς τη Δύση. Στη συνέχεια ο Πρόεδρος της Ουκρανίας Ζελένσκι θα πρέπει να αντιμετωπίσει τη σφοδρή αντίδραση και αντίσταση των υπόλοιπων μελών της κυβέρνησης, πολιτικών ομάδων, αλλά και του λαού για να έρθουν σε συμβιβασμό. Σύμφωνα με τον Radoslaw Sikorski η σύγκρουση θα παραμείνει στο στάδιο που βρίσκεται σήμερα, μέχρι να αλλάξει η ηγεσία της Ρωσίας. Όπως αναφέρθηκε στο debate, οι Ρώσοι πρέπει να εμπιστευτούν τους Δυτικούς, όταν προσφέρουν λύση/συμφωνίες. Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκε και ο McFaul, Αμερικανός ακαδημαϊκός πρώην πρέσβης στη Ρωσική Ομοσπονδία, λέγοντας ότι οι Ρώσοι πρέπει να τους εμπιστευτούν, παρόλο που εν τη ρύμη του λόγου του παραδέχτηκε πως, συνήθως, οι διπλωμάτες ψεύδονται όλη την ώρα, (Edward Ron, 2022). Το ζητούμενο είναι, εάν η Ουκρανία δεν θα ενταχθεί στο NATO, σύμφωνα με τους Δυτικούς, κατά πόσο είναι εφικτό, να δοθούν σχετικές γραπτές εγγυήσεις στη Ρωσία, οπότε υπάρχει πιθανότητα να δημιουργηθεί αμοιβαία εμπιστοσύνη.

Σύμφωνα με τον McFaul στο debate η πιο γρήγορη μορφή λύσης αυτής της σύγκρουσης περνά μέσα από τον εξοπλισμό των Ουκρανών και την επιβολή κυρώσεων στη Ρωσία, μέχρι να εξασθενήσει η Ρωσία για να μην μπορέσει να συνεχίσει και τελικά, να αποφευχθεί η ήττα και η συνθηκολόγηση της Ουκρανίας. Στο debate συμφωνούν πως ο τελικός στόχος είναι ο τερματισμός του πολέμου, αλλά ο τρόπος τερματισμού είναι διαφορετικός. Αναφέρεται ακόμη, πως η ήττα της Ρωσίας και ο συνεχής εξοπλισμός της Ουκρανίας για να νικήσει τους Ρώσους είναι ολισθηρό μονοπάτι. Ο McFaul και ο Sikorski και άλλοι δεν συζητούν, εάν η Ρωσία έχει δίκιο για τις ανησυχίες ασφαλείας της αλλά είναι πεπεισμένοι ότι πρέπει να ηττηθεί η Ρωσία (Edward Ron, 2022).

Επίσης, σύμφωνα με τον McFaul και Person δεν ευθύνεται η Ρωσία για την κρίση, αλλά ο Πούτιν, λέγοντας πως άλλες ηγετικές φυσιογνωμίες εντός της Ρωσίας, όπως ο Dmitry Medvedev επιθυμούσαν στενότερη συνεργασία με το NATO και δεν το έβλεπαν ως απειλή, όπως το βλέπει ο Πούτιν (McFaul & Person, 2022).

Άλλη ηγετική φυσιογνωμία που γνώρισε ο McFaul, πρώην πρέσβης στη Μόσχα που υπηρέτησε στην Αμερικανική κυβέρνηση υπό την ηγεσία του Obama, είναι ο Ρώσος πολιτικός Navalny, μεταρρυθμιστής και πολέμιος της διαφθοράς του Πούτιν, ο οποίος πέθανε πρόσφατα σε Ρωσική φυλακή. Ο McFaul λέει πως ο Navalny ήθελε να συνεργαστεί με τη Δύση και πως εάν ήταν αυτός στην εξουσία δεν θα γινόταν ο Ρωσο-Ουκρανικός πόλεμος, που ήταν μία πολιτική απόφαση εξολοκλήρου του Πούτιν, ο οποίος ήθελε να αποσπάσει την προσοχή του Ρωσικού λαού από τα εσωτερικά προβλήματα της Ρωσίας.

Ο McFaul λέει πως η επέκταση του NATO στην Ανατολική Ευρώπη δεν αποτελεί απειλή για τη Ρωσία και πως πρόκειται για αθεμελίωτη απειλή προς την ασφάλειά της. Ισχυρίζεται ακόμα, πως στα πέντε χρόνια υπηρεσίας του, όπου ήταν παρών ή άκουγε τηλεφωνικά τις συνομιλίες μεταξύ Obama, Putin και Medvedev, δεν θυμάται να αναφέρθηκε ποτέ το θέμα της επέκτασης του NATO, ακόμη και λίγους μήνες πριν την κατάληψη της Κριμαίας (McFaul et al, 2014).

Η εχθρική αλλαγή της Ρωσικής πολιτικής έναντι της Αμερικής, σύμφωνα με τον McFaul, δεν οφείλεται στην επέκταση του NATO στην Ανατολική Ευρώπη αλλά, ως ένα μεγάλο βαθμό, στην επανεκλογή του Πούτιν το 2011. Μάλιστα, όταν ο Πούτιν επανεκλέγηκε για τρίτη φορά ως πρόεδρος της Ρωσίας, υπήρξαν έντονες αντιδράσεις από τον κόσμο, που επαναστάτησε με τη συνδρομή των μέσων μαζικής ενημέρωσης κατηγορώντας τη διαδικασία των εκλογών ως νοθευμένη. Ισχυρίζεται πως ο Πούτιν για να παραμείνει στην εξουσία χρησιμοποίησε τα κρατικά ΜΜΕ για να δυσφημίσει την αντιπολίτευση και να προσδιορίσει εκ νέου τις Ηνωμένες Πολιτείες ως εχθρό (McFaul et al, 2014). Ο Πούτιν με βάση τον McFaul και τον Person φοβόταν για μια ακόμη επανάσταση, όπως τις επαναστάσεις (2003–2006) στη Γεωργία, στην Ουκρανία και στη Λευκορωσία καθώς και το κύμα διαδηλώσεων και διαμαρτυριών της Αραβικής Άνοιξης (McFaul & Person, 2022).

Με άλλα λόγια ο McFaul, Sestanovich και Person απορρίπτουν τη ρεαλιστική άποψη του Mearsheimer και του Walt για τα αίτια του πολέμου και δίνουν έμφαση στην

ιδεολογία-κοσμοθεωρία και το καθεστώς της Ρωσίας, που δικαιολογεί την εισβολή στην Ουκρανία ως υπεράσπιση ενός απειλούμενου ρωσικού πολιτισμού. Σύμφωνα με τους McFaul και Sestanovich, η Ρωσική κυβέρνηση, ένα κλεπτοκρατικό, αντιδυτικό, αυταρχικό πολιτικό καθεστώς, δεν μπορούσε να επιτρέψει στην Ουκρανία, που είναι στενά πολιτισμικά δεμένη με τη Ρωσία και ο μεγαλύτερος γείτονας της, να μετατραπεί σε μια επιτυχημένη δυτική δημοκρατία. Γιατί μια δυτικοποιημένη Ουκρανία μπορούσε να υπονομεύσει εκ θεμελίων τη σταθερότητα του απολυταρχικού και αυταρχικού καθεστώτος της Ρωσίας και να εκληφθεί ως απειλή (McFaul et al, 2014). Έτσι, η αναγνώριση ανησυχιών ασφαλείας της Ρωσίας δεν ευσταθεί και είναι λανθασμένη. Οι απόψεις του Πούτιν, σύμφωνα τους McFaul και Person, βασίζονται στην πολιτική των μεγάλων δυνάμεων, οι οποίες, όπως η Ρωσία του Πούτιν, εκλαμβάνει ως απειλή την ανάμειξη ξένων χωρών στη σφαίρα επιρροής του (McFaul & Person, 2022).

Σύμφωνα με τον Sestanovich η επέκταση του NATO δεν αποτελούσε απειλή για τη Ρωσία. Ισχυρίζεται, ακόμη, πως η ένταξη της Ουκρανίας στο NATO ήταν αδύνατη, επειδή δεν είχε την υποστήριξη των πολιτικών της Ουκρανίας, είτε αυτοί ήταν φιλοδυτικοί ή φιλορώσοι. Αναγνωρίζει ο ίδιος πως η ένταξη της Ουκρανίας στο NATO δεν ήταν επιθυμητή από τον λαό και πως η Αμερικανική κυβέρνηση δεν επέδειξε περισσότερο ενδιαφέρον στην ένταξή της. Επίσης, δεν θεωρεί πως η νατοϊκή επέκταση ήταν λανθασμένη, αλλά αντιθέτως ήταν αναγκαία για την διασφάλιση της Ευρώπης και πως η ένταξη της Ουκρανίας στο NATO δεν ήταν παρά ένα πείραμα (McFaul et al, 2014).

Σύμφωνα με τον Χένρι Κίσινγκερ, πρώην υπουργό εξωτερικών των Η.Π.Α, ο Πούτιν και οι Ρώσοι αδυνατούν να κατανοήσουν τον αμερικάνικο τρόπο σκέψης, αλλά το ίδιο και οι Αμερικάνοι πολιτικοί αδυνατούν να κατανοήσουν τη σημασία που έχει η ρωσική ιστορία για τους Ρώσους. Επισημαίνει στη συνέχεια, το πρόβλημα της διπολικότητας που υπάρχει στην Ουκρανία, λέγοντας πως η ανατολική Ουκρανία αποτελείται κυρίως από Ρώσους ορθόδοξους, όπως και η Κριμαία, ενώ η δυτική Ουκρανία αποτελείται από Ουκρανούς καθολικούς. Ο Henri αναφέρει πως, λόγω της σύντομης ανεξαρτησίας της Ουκρανίας, οι πολιτικοί της δεν έχουν μάθει να συμβιβάζονται και πως προσπαθούν να επιβάλουν τη θέληση τους στους ανυπότακτους της χώρας, από παράταξη σε παράταξη. Τέλος, η Δύση πρέπει να κατανοήσει πως η Ουκρανία δεν θα είναι ποτέ ως μια ξένη χώρα για τη Ρωσία, γιατί ήταν σάρκα από τη σάρκα της για αιώνες, με πρωτεύουσα το Κίεβο και με τη Σεβαστούπολη να φιλοξενεί το ρωσικό

στόλο της Μαύρης θάλασσας, που είναι ο μόνος τρόπος με τον οποίο μπορεί να προβάλλει η Ρωσία την ισχύ της στη Μεσόγειο (Kissinger, 2014).

V. Προσπάθεια και δικαίωμα ένταξης στην Συμμαχία

Η προσπάθεια ένταξης της Ουκρανίας στη Βορειοατλαντική Συμμαχία άρχισε το 2008 με τη σύνοδο του Βουκουρεστίου. Τότε η Ουκρανία συμφώνησε να γίνει μέλος του NATO και έκανε το πρώτο βήμα για την ενταξιακή της πορεία με το Membership Action Plan (MAP). « Το NATO καλωσορίζει τις ευρωατλαντικές φιλοδοξίες της Ουκρανίας και της Γεωργίας για ένταξη στο NATO. Συμφωνήσαμε σήμερα ότι αυτές οι χώρες θα γίνουν μέλη του NATO.... Σήμερα ξεκαθαρίζουμε ότι υποστηρίζουμε τις αιτήσεις αυτών των χωρών για το Membership Action Plan ..» (NATO, 2008). Το 2009 εισήχθη το Ετήσιο Εθνικό Πρόγραμμα που αποτέλεσε το εφαλτήριο της Ουκρανίας για την προώθηση της ευρωατλαντικής ολοκλήρωσής της και των σχετικών μεταρρυθμίσεων.

Όμως, από το 2010 μέχρι το 2014 η κυβέρνηση της Ουκρανίας δεν ακολούθησε την ενταξιακή της πορεία αλλά μια πολιτική ουδετερότητας. Μετά από την κρίση του 2014, το Ουκρανικό Κοινοβούλιο ενέκρινε νομοθεσία που άνοιγε τον δρόμο για την ένταξή της στο NATO ως στρατηγικό στόχο εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας.

Τον Σεπτέμβριο του 2020 ο πρόεδρος Ζελένσκι ενέκρινε τη νέα στρατηγική εθνικής ασφάλειας, η οποία προέβλεπε την ανάπτυξη διακριτής εταιρικής σχέσης με το NATO, έχοντας φυσικά ως τελικό στόχο την ένταξη (Szeligowski, 2020). Μετά την εισβολή της Ρωσίας στις 24 Φεβρουαρίου του 2022, η Ουκρανία τον Σεπτέμβριο αιτήθηκε ξανά να ενταχθεί στο NATO.

Μέσα από τις διπλωματικές ενέργειες του NATO βλέπουμε πως οι προσπάθειες για ένταξη της Ουκρανίας δεν σταμάτησαν, παρόλο που η Ρωσία κατέλαβε την Κριμαία το 2014 και απόσχισε τις δύο περιοχές Donetsk και Luhansk. Παρόλη την αιματοχυσία που διήρκησε για οκτώ χρόνια, η Ουκρανία αλλά και η Δύση επιθυμούσε την ένταξή της, όπως ανακήρυξαν στην 57η διάσκεψη ασφαλείας του Μονάχου το 2021:

«Επαναλαμβάνουμε την απόφαση που λήφθηκε στη Σύνοδο Κορυφής του Βουκουρεστίου το 2008 ότι η Ουκρανία θα γίνει μέλος της Συμμαχίας με το Σχέδιο Δράσης για την Ένταξη (MAP) ως αναπόσπαστο μέρος της διαδικασίας με την

επιλογή περισσότερων κοινών ασκήσεων, εκπαίδευσης... (Enhanced Opportunities Partner) » (NATO, 2022).

Η παραπάνω δήλωση επιβεβαιώνει πως η Ουκρανία θα ενταχθεί στο NATO, όχι άμεσα, αλλά όταν καλύψει όλες τις προϋποθέσεις που έχει θέσει το NATO και υποστηρίζει το δικαίωμά της για να αποφασίσει την εξωτερική της πολιτική χωρίς ξένη επέμβαση στα εσωτερικά της.

Στην απόφαση του Μονάχου του 2021, όταν στο debate επεσήμαναν στον McFaul τα σχετικά με την ένταξη της Ουκρανίας και πως αυτή τροφοδοτούσε περαιτέρω τις εντάσεις και ότι δεν θα έπρεπε να ενταχθεί, ο McFaul απάντησε: «McFaul: Το πιστεύεις πραγματικά αυτό; Walt: Λέτε, ότι οι διπλωμάτες μας λένε ψέματα; McFaul: Ναι! Ελάτε παιδιά, λέμε συνεχώς ψέματα. Walt: Και λέτε ότι οι Ρώσοι πρέπει να τους εμπιστευτούν;» (Edward Ron, 2022). Δεν χρειαζόταν να μας το πει ο McFaul πως οι πολιτικοί ψεύδονται, αλλά όταν συζητάς σε debate και ζητάς από τη Ρωσία να σε εμπιστευτεί, πώς είναι δυνατό να τους εμπιστευτεί.

Στη Σύνοδο Κορυφής του Βίλνιους το 2023, οι Σύμμαχοι επιβεβαίωσαν τη δέσμευσή τους ότι η Ουκρανία θα γίνει μέλος του NATO. Αναγνωρίζοντας την αυξημένη διαλειτουργικότητα της Ουκρανίας και την ουσιαστική της πρόοδο με τις μεταρρυθμίσεις, οι Υπουργοί Εξωτερικών του NATO θα αξιολογούν τακτικά την πρόοδό της μέσω του προσαρμοσμένου Ετήσιου Εθνικού Προγράμματος. Το NATO θα είναι σε θέση να απευθύνει πρόσκληση στην Ουκρανία για ένταξη στη Συμμαχία, όταν συμφωνήσουν οι Σύμμαχοι και εκπληρωθούν οι όροι (NATO, 2023).

Το δικαίωμα για ένταξη στη Συμμαχία προέρχεται από τις βασικές αρχές των διεθνών σχέσεων. Βασικό δικαίωμα όλων των κρατών είναι η κυριαρχική ισότητα, η μη παρέμβαση στις εσωτερικές ή εξωτερικές υποθέσεις άλλων κρατών, η απαγόρευση της απειλής ή της χρήσης βίας. Η Ουκρανία έχει κάθε δικαίωμα να ενταχθεί σε στρατιωτική συμμαχία και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά δεν έχει δικαίωμα η Ρωσία να εμποδίσει την ένταξή της στο NATO. Η απειλή και η χρήση βίας έχει παραβιαστεί από τη Ρωσία από το 2014 μέχρι και σήμερα, αλλά και η αρχή της μη παρέμβασης έχει παραβιαστεί, όπως θα δούμε στην ανάλυση. Η Ουκρανία ως ανεξάρτητο κυρίαρχο κράτος έχει πλήρες δικαίωμα να αποφασίζει την εξωτερική και εσωτερική της πολιτική.

III. Κεφάλαιο τρίτο – Ανάλυση

Για να γίνει σωστή ανάλυση θα αναφερθώ σε αποσπάσματα ομιλιών αλλά και αποφάσεις κυβερνήσεων για την Ουκρανική κρίση. Θα εξετάσω πώς οι αποφάσεις αυτές ώθησαν τη Ρωσία να ανησυχί περισσότερο, κατά πόσον υπερισχύει στη διεθνή σκηνή το δίκαιο ή η δύναμη και πώς οι πράξεις των δύο χωρών οδηγούν στην αποσταθεροποίηση.

Ο επεκτατισμός της Ρωσίας είναι πιο απλός από ότι θα περίμενε κανείς. Η Ρωσική ομοσπονδία επιχείρησε, με προπαγάνδα κατά των δυτικών αλλά και με την τοποθέτηση φιλορωσικών πολιτικών στην εξουσία, να επανακτήσει την πολιτική της επιρροή στην Ουκρανία μετά από την «πορτοκαλί επανάσταση».

I. Οι κυριότεροι λόγοι που, εδώ και καιρό, ο Πούτιν έβλεπε το NATO σαν απειλή

Η «επιθετική ρητορική» του Πούτιν κατά του NATO άρχισε το 2007 στη διάσκεψη του Μονάχου για την ασφάλεια, δηλώνοντας πως: «Βλέπουμε όλο και μεγαλύτερη περιφρόνηση για τις βασικές αρχές του διεθνούς δικαίου... Οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν ξεπεράσει τα εθνικά τους σύνορα με κάθε τρόπο». Κατηγόρησε τη Δύση για την «εργαλειοποίηση των διεθνών οργανισμών, η οποία είναι σχεδιασμένη να προωθεί τα συμφέροντα ενός ή μιας ομάδας κρατών.» (Vladimir, 2007, para. 20).

Ο Πούτιν, στην ομιλία του αυτή το 2007 σχετικά με το NATO, σχολίασε τη δυσαρέσκειά του για την μη υπογραφή της συνθήκης της Βαρσοβίας. Μόνο τέσσερις χώρες συμπεριλαμβανομένης της Ρωσίας είχαν υπογράψει το έγγραφο. Απόσπασμα ομιλίας Πούτιν:

«Οι χώρες του NATO δήλωσαν ανοιχτά ότι δεν θα επικυρώσουν αυτή τη συνθήκη ... έως ότου η Ρωσία αφαιρέσει τις στρατιωτικές της βάσεις από τη Γεωργία και τη Μολδαβία. Ο στρατός μας φεύγει από τη Γεωργία ... και επιλύσαμε τα προβλήματα που είχαμε με τους Γεωργιανούς... Υπάρχουν ακόμη 1.500 στρατιώτες στη Μολδαβία που διεξάγουν ειρηνευτικές επιχειρήσεις και προστατεύουν τις αποθήκες με πυρομαχικά που έχουν απομείνει από την εποχή της Σοβιετικής Ένωσης. Ο ... κ. Σολάνα γνωρίζει τη θέση μας. Τι συμβαίνει όμως την ίδια στιγμή; ..Το NATO έχει βάλει τις δυνάμεις του στην πρώτη γραμμή στα σύνορά μας ... και δεν αντιδρούμε καθόλου σε αυτές τις ενέργειες. Είναι προφανές ότι η επέκταση του NATO δεν έχει

καμία σχέση με τον εκσυγχρονισμό της ίδιας της Συμμαχίας ή με τη διασφάλιση της ασφάλειας στην Ευρώπη. Αντιθέτως, είναι μια σοβαρή πρόκληση που μειώνει την αμοιβαία εμπιστοσύνη. Και αναρωτιόμαστε: Εναντίον ποιων αποσκοπεί αυτή η επέκταση; Και τι απέγιναν οι διαβεβαιώσεις των δυτικών εταίρων μας μετά τη διάλυση του Συμφώνου της Βαρσοβίας;» (Vladimir, 2007, para. 49).

Επίσης, στην ομιλία αυτή φαίνεται ξεκάθαρα η στάση της Ρωσίας το 2007, ένα χρόνο πριν ανακοινωθεί η ένταξη της Γεωργίας και της Ουκρανίας στο ΝΑΤΟ. Οι Δυτικοί γνώριζαν, όχι μόνο οι Αμερικάνοι αλλά και οι Ευρωπαίοι, πως η εγκατάσταση στρατευμάτων, η δημιουργία βάσεων και ο εξοπλισμός αυτών των χωρών, χωρών γειτονικών με τη Ρωσία, δεν περνά απαρατήρητος από τη Ρωσία. Μάλιστα, η Ρωσία είχε εκφράσει έντονη δυσαρέσκεια για την παρούσα κατάσταση πραγμάτων, όχι μόνο για την επέκταση αλλά και για την μη νόμιμη συμπεριφορά των τελευταίων χρόνων από την συμμαχία σε όλο τον πλανήτη.

Η απόφαση του 2008 στο Βουκουρέστι για ένταξη της Ουκρανίας στο ΝΑΤΟ λήφθηκε ενώπιον του Ρώσου Προέδρου Πούτιν, ο οποίος έδειξε την έντονη δυσαρέσκειά του για την απόφαση αυτή. Ακόμη και ο Γάλλος Πρόεδρος Nicolas Sarkozy και η Καγκελάρια της Γερμανίας Άγγελλα Μέρκελ αντέδρασαν αρνητικά για την απόφαση, κατανοώντας πως η ένταξη της Ουκρανίας και της Γεωργίας στην Υπερ-Ατλαντική συμμαχία θα ενοχλούσε τον Πούτιν. Μάλιστα, η Μέρκελ διαβεβαίωσε τον Ρώσο ομόλογό της πως η ένταξη της Ουκρανίας δεν θα γινόταν (Welle, 2022).

Η ένταξη της Γεωργίας στο ΝΑΤΟ είχε ως φυσικό επακόλουθο να πυροδοτήσει την αντίδραση της Μόσχας. Οι αντίστοιχες προσπάθειες ένταξης της Ουκρανίας στο ΝΑΤΟ οδήγησαν τον Πούτιν να προβεί σε ξαφνική, λανθασμένη και παράνομη κίνηση το 2014 καταλαμβάνοντας την Κριμαία. Πριν καν φτάσουμε στις προκλητικές κινήσεις της Μόσχας το 2008 και 2014, η Δύση και κυρίως η Αμερική αγνοούσαν σκόπιμα την έντονη δυσαρέσκεια της Μόσχας για τις κινήσεις της συμμαχίας. Διαπιστώνω πως η Αμερική ήταν ο ιθύνων νους στα τεκταινόμενα και από τη μια υποτιμώντας την υπομονή και την ανοχή της Ρωσίας και από την άλλη υπερτιμώντας την αδυναμία της, πέρασε την κόκκινη γραμμή: Την εισδοχή της Ουκρανίας στο ΝΑΤΟ.

II. Αποτελούσε πραγματική απειλή το NATO για τους Ρώσους;

Το NATO δεν ήταν απειλή για τους Ρώσους, αφού η επέκταση του NATO δεν είχε σκοπό τον περιορισμό της Ρωσίας. Όπως λέει και ο McFaul η επέκταση του NATO δεν ήταν η πηγή των εντάσεων αλλά μία μεταβλητή. Το 2000 οι σχέσεις τους ήταν ομαλές. Ο Πούτιν, ενώ βρισκόταν στο Λονδίνο, τον ρώτησαν εάν η Ρωσία θα ενταχθεί κάποτε στο NATO και απάντησε: «Γιατί όχι; Γιατί όχι; ... Δεν αποκλείω ένα τέτοιο ενδεχόμενο ... στην περίπτωση που θα ληφθούν υπόψη τα συμφέροντα της Ρωσίας και εάν θα είναι ισότιμος εταίρος. Η Ρωσία είναι μέρος της ευρωπαϊκής κουλτούρας και δεν θεωρώ τη χώρα μου απομονωμένη από την Ευρώπη ... Επομένως, με δυσκολία φαντάζομαι το NATO ως εχθρό» (McFaul & Person 2022, p, 31)

Μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής ένωσης και ενώ η Αμερικάνικη πολιτική προωθούσε μια βιτρίνα συνεργασίας, αλλά πίσω απ' αυτήν συνεχίζονταν οι εχθρότητες, ο Πούτιν του 2000 δεν θεωρούσε ασφυκτικό και απειλητικό τον κλοιό του NATO ως προς την ασφάλεια της Ρωσίας. Αυτή τη θέση υποστηρίζουν ο McFaul και ο Mearsheimer, παρόλο που έχουν αντίθετες απόψεις. Ο Mearsheimer παραδέχεται πως η Ρωσία με την Αμερική συνεργάστηκαν σε πολλαπλά μέτωπα, όπως στο Αφγανιστάν, τη Συρία και το Ιράν. Η συνεργασία αυτή άρχισε να μειώνεται σταδιακά από το 2008 με αποκορύφωμα το 2014, οπότε ανατράπηκε ο Yanukovich και η Ρωσία κατέλαβε την Κριμαία (McFaul et al, 2014).

Στη σκακιέρα της διεθνούς πολιτικής υπάρχει διαφωνία για τα αίτια του πολέμου. Στο debate που γινόταν για την αναγνώριση των συμφερόντων και των ανησυχιών ασφαλείας της Ρωσίας, οι ακαδημαϊκοί εκφράζουν τις απόψεις τους για το ποιος ευθύνεται για τον πόλεμο. Ο McFaul και ο Sestanovich ρίχνουν την ευθύνη στο απολυταρχικό καθεστώς της Ρωσίας και στο φόβο του εκδημοκρατισμού της Ουκρανίας, και ως εκ τούτου, την επέκταση του NATO δεν την θεωρούν ως την κύρια αιτία του πολέμου αλλά ως μία μεταβλητή (McFaul et al, 2014).

Αντίθετα, ο Mearsheimer και ο Stephen Walt αποδίδουν τα αίτια του πολέμου κυρίως στην νατοϊκή επέκταση, δικαιολογούν τις πράξεις της Ρωσίας, τις εξηγούν και ρίχνουν την ευθύνη στη Φιλελεύθερη πολιτική της Δύσης (McFaul et al, 2014). Όπως υποστηρίζει ο Stephen Walt ο φιλελευθερισμός βλέπει τον κόσμο της πολιτικής διαφορετικά. Χωρίζει τον κόσμο σε «καλά κράτη» (αυτά που ενσωματώνουν φιλελεύθερες αξίες) και «κακά κράτη» (που είναι σχεδόν όλα τα άλλα) και υποστηρίζει

ότι οι συγκρούσεις προκύπτουν κυρίως από τις επιθετικές παρορμήσεις δικτατόρων και άλλων ανελεύθερων ηγετών (Walt, 2022a). Η λύση για τους φιλελεύθερους είναι η ανατροπή των τυράννων και η διάδοση της δημοκρατίας, αφού σύμφωνα με την θεωρία τους τα φιλελεύθερα κράτη δεν πολεμούν το ένα το άλλο. Όμως, σύμφωνα με τους ρεαλιστές εάν δεν υπήρχαν οι επεκτατικές βλέψεις της Δύσης και αναγνωρίζαμε πως οι «ορθές» πολιτικές της δύσης απειλούν την Ρωσία δεν θα είμασταν σε αυτή την κατάσταση (Walt, 2022b).

Ο πρέσβης της Αμερικής στην Μόσχα William Burns, και τώρα επικεφαλής της CIA, προειδοποίησε το 2008 πως: «Η είσοδος της Ουκρανίας στο NATO είναι η πιο φωτεινή από όλες τις κόκκινες γραμμές, όχι μόνο για τον Πούτιν, αλλά για ολόκληρη τη ρωσική ελίτ. Σε περισσότερα από δύομισι χρόνια συνομιλιών με βασικούς Ρώσους παίκτες ... ακόμη και από τους πιο οξυδερκείς φιλελεύθερους επικριτές του Πούτιν, δεν έχω βρει κανέναν που να βλέπει την Ουκρανία στο NATO ως οτιδήποτε άλλο εκτός από μια άμεση πρόκληση στα ρωσικά συμφέροντα» (Kellogg & McDonald, 2023, p. 1).

Σύμφωνα με τον Mearsheimer, η σταδιακή ενταξιακή πορεία της Ουκρανίας στην ΕΕ ισοδυναμεί με τη μετατροπή της σε αμυντικό τείχος. Η υποστήριξη της θέσης αυτής είναι ημιτελής χωρίς τη συμφωνία του 2014, μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ουκρανίας, την οποία απέρριψε ο Yanukovych. Η συμφωνία αυτή εγκαθίδρυε την πολιτική και οικονομική συνεργασία και η Ουκρανία σταδιακά θα υιοθετούσε τους θεσμούς και τις πολιτικές της Ένωσης. Επίσης, η συμφωνία δέσμευε και τα δύο μέρη να προωθήσουν μια σταδιακή σύγκλιση προς την Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας της ΕΕ και τις πολιτικές του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας. Άρα, η υποτιθέμενη εμπορική συμφωνία, όπως παρουσιάζεται από τους Δυτικούς, δεν είναι μόνο εμπορική, αλλά σταδιακά θα προσαρμοζόταν στα επίπεδα του NATO, αφού οι πλείστες Ευρωπαϊκές χώρες είναι μέλη του NATO (McFaul et al, 2014). Με την συμφωνία αυτή θα άρχιζε η σταδιακή απομάκρυνση της Ουκρανίας από την επιρροή της Ρωσίας. Όταν ο Πρόεδρος της Ουκρανίας Yanukovych απέρριψε την συμφωνία αυτή άρχισαν οι διαδηλώσεις στην Ουκρανία και η άμεση επέμβαση της Αμερικής, όπως θα εξεταστεί αργότερα.

Επίσης, ο McFaul ως πρέσβης των ΗΠΑ στην Μόσχα, δημόσια προωθούσε την δημοκρατία το 2013, με αποτέλεσμα οι Ρώσοι να τον κατηγορήσουν πως προσπαθεί να αποσταθεροποιήσει το πολιτικό σύστημα της Ρωσίας. Όπως είπαν: «είναι πράκτορας

που στάλθηκε από τον Obama για να ηγηθεί ακόμη μίας colour revolution» (McFaul et al, 2014), (Strauss, 2018).

Η Ουκρανία είναι πολύ σημαντική για τους Ρώσους, όχι μόνο γιατί συνδέονται με πολιτισμικούς και ιστορικούς δεσμούς, αλλά και γιατί είναι το δεύτερο μεγαλύτερο πρώην σοβιετικό κρατίδιο και πρώτο πληθυσμιακά, που λειτουργούσε ως ουδέτερη χώρα μεταξύ NATO και Ρωσίας. Η προσχώρησή της στη Δύση, έφερνε τα όπλα του NATO δίπλα στα σύνορα της Ρωσίας.

III. Η έλλειψη εμπιστοσύνης προς τους Αμερικανούς

Το 2011 ψηφίστηκε στο Συμβούλιο Ασφαλείας να εφαρμοστεί η ζώνη απαγόρευσης πτήσεων στη Λιβύη. Η Ρωσία απείχε από το ψήφισμα. Όμως η κατάσταση χειροτέρευσε και εξελίχθηκε σε πολεμική σύγκρουση μεταξύ Λιβύης και NATO, με αποκορύφωμα να αθετηθούν οι υποσχέσεις που δόθηκαν στους Ρώσους πως δεν θα σκοτώσουν τον Καντάφι, γεγονός που οι Ρώσοι θεώρησαν ως προδοσία. Από τότε η Ρωσία ασκεί το δικαίωμα αρνησικυρίας (veto), σε παρόμοιες καταστάσεις, όπως στη Συρία και στη Μέση Ανατολή, για να μην επαναληφθούν τα ίδια (VanHoose, 2011).

Η δημιουργία αμυντικής πυραυλικής ασπίδας στην Ανατολική Ευρώπη (Πολωνία-Τσεχία) εγκαταλείφθηκε από την Κυβέρνηση Ομπάμα τον Σεπτέμβριο του 2009, ενώ παρομοίως οι Ρώσοι αποδέχτηκαν να μην εγκαταστήσουν πυραυλικό σύστημα στο kalini-grant. Ο Πούτιν ήταν ευχαριστημένος με την απόφαση αυτή, αλλά αρνήθηκε πως ο συμβιβασμός αυτός θα επανεκκινούσε τις σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών (Harding & Traynor, 2017). Τελικά, αντί για πυραυλική ασπίδα, οι Αμερικάνοι, με τη σύμφωνη γνώμη του Πούτιν, τοποθέτησαν ναυτικές δυνάμεις στη Ρουμανία, στη Μεσόγειο και αλλού, οι οποίες είχαν τη δυνατότητα να αναχαιτίσουν πυραύλους μέσου βεληνεκούς. Όμως, στη συνέχεια το 2013 άρχισαν να σχεδιάζουν την κατασκευή της ασπίδας που είχε εγκαταλειφθεί για την Πολωνία (LaGrone, 2013). Στο debate λένε οι Δυτικοί πως δεν υπάρχει λόγος να φοβάται η Ρωσία για τις κινήσεις του NATO και πως η ύπαρξή του δεν αποτελεί απειλή για τη Ρωσία. Όμως, είναι διάχυτος ο προβληματισμός και είναι πολύ δύσκολο η Ρωσία να πειστεί, όταν στην πράξη η Δύση εξοπλίζει συνεχώς την ανατολική Ευρώπη και την ενισχύει με ανθρώπινο δυναμικό, ότι δεν κινδυνεύει η

ασφάλειά της και να εμπιστευτεί ότι η ένταξη της Ουκρανίας στο NATO δεν θα είναι απειλή.

IV. Αμερικάνικος Επεμβατισμός στην Ουκρανία

Είναι γνωστό ότι ο διάδοχος του Προέδρου της Ουκρανίας Yanukovich, ο Arseniy Yatsenyuk ήταν «όργανο» των Αμερικανών και πως η Δύση, εδώ και δεκαετίες, έχει επεκτείνει τα πλοκάμια της στην Ουκρανία, προωθώντας τις δυτικές αξίες και τη Δημοκρατία μέσα από Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς. Αυτοί συστηματικά προωθούσαν τις αξίες αυτές αλλά και επέκριναν τις μη φιλοδυτικές κυβερνήσεις ασκώντας αντιπολίτευση, φέρνοντας στο φως σκάνδαλα διαφθοράς κτλ. Η Victoria Nuland, η Βοηθός Υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ για Ευρωπαϊκές και Ευρασιατικές Υποθέσεις, σε ομιλία της είπε πως από το 1991 η Αμερική έχει επενδύσει 5 δισεκατομμύρια δολάρια, για να βοηθήσει την Ουκρανία να αποκτήσει το μέλλον που της αξίζει. Επίσης, όταν άρχισαν οι επαναστάσεις εναντίον του Yanucovich, η Nuland πήρε μέρος σε αυτές διαμοιράζοντας σάντουιτς και μπισκότα, δηλαδή υποστηρίζοντας τους διαδηλωτές (Nuland, 2013).

Η κυβέρνηση των ΗΠΑ χρηματοδοτεί μέχρι και σήμερα τον National Endowment for Democracy, έναν μη κερδοσκοπικό οργανισμό, με περισσότερα από 60 έργα-δραστηριότητες, με στόχο την προώθηση της κοινωνίας των πολιτών και της δημοκρατίας (NATIONAL, n.d.). Ο πρόεδρος του οργανισμού Carl Gershman χαρακτήρισε την Ουκρανία ως το μεγαλύτερο βραβείο (Shupak, 2022). Μετά από τη νίκη των προεδρικών εκλογών του 2010, ο συγκεκριμένος οργανισμός αποφάσισε πως η εκλογή του Yanukovich υπονόμει τους στόχους του και έτσι αποφάσισε να υποστηρίξει την αντιπολίτευση και να ενισχύσει τους «δημοκρατικούς» θεσμούς της χώρας. Όπως υποστηρίζει και ο Mearsheimer, ο πρόεδρος του οργανισμού είπε τον Σεπτέμβριο του 2013 πως η επιλογή της Ουκρανίας να ενταχθεί στην Ευρώπη θα προωθούσε έμμεσα τη δημοκρατία στη Ρωσία και πιθανότατα να οδηγούσε σε ανατροπή του Πούτιν (Mearsheimer, 2014).

Συμπεραίνω πως το καθεστώς Πούτιν ανησυχούσε για τον εκδημοκρατισμό της Ρωσίας, για την αποσταθεροποίηση του πολιτικού της συστήματος, αλλά και για την ενσωμάτωση της Ουκρανίας στη Δύση. Όπως προανέφερα, όταν προωθούσε τη

δημοκρατία στη Ρωσία ο McFaul, πρέσβης των ΗΠΑ στην Μόσχα, υπήρξαν έντονες αντιδράσεις.

Επιβάλλεται να αναφερθεί η διάρρευση της τηλεφωνικής συνομιλίας μεταξύ της Βοηθού Υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ Nuland και του Αμερικάνου πρέσβη στην Ουκρανία Geoffrey Pyatt, στην οποία συζητούσαν ποιος είναι ο καλύτερος από την αντιπολίτευση για να γίνει στέλεχος της Ουκρανικής κυβέρνησης. Συζητήθηκε ακόμη και η ανάμειξη του ΟΗΕ και κατηγορώντας την αδράνεια των Ευρωπαίων στο όλο ζήτημα, ανέλαβαν δράση οι ίδιοι. Μετά την φυγή του Yanukovych από τη χώρα, την εξουσία πήρε ένας από τους τρεις που αναφέρθηκαν στην τηλεφωνική συνομιλία, όπου η Nuland είπε « Ναι, αυτός είναι ο τύπος» (BBC News, 2014).

Ο Αμερικάνικος επεμβατισμός είναι εμφανέστατος. Ισχυρίζονται πως ο Ουκρανικός λαός αλλά και η ηγεσία του επιθυμούν να ενταχθούν στο ΝΑΤΟ και πως η επιθυμία αυτή, εν μέρει, είναι κατασκεύασμα της αμερικάνικης πολιτικής, η οποία με τη συνεχή υποτίμηση και υπονόμευση των τότε αξιών των πολιτών της χώρας και με την αργή, συστηματική προπαγάνδα 20 περίπου χρόνων κατάφερε να αποδώσει καρπούς. Ήταν επόμενο, η ανάμειξη αυτή της Αμερικής στα εσωτερικά ζητήματα της Ουκρανίας μέσα από κυβερνητικούς αξιωματούχους και μη κυβερνητικές οργανώσεις, να κλονίσει σοβαρά την εμπιστοσύνη της Ρωσίας.

Η ισχύς των Αμερικάνων τους έδωσε τη δυνατότητα να παρέμβουν και να παραβιάσουν τα εσωτερικά ζητήματα της Ουκρανίας, δικαιολογώντας τις πράξεις τους με την προώθηση των δικών τους «δημοκρατικών αξιών» στη ξένη χώρα. Η διεθνής κοινότητα και κυρίως η Δύση δεν έφεραν αντίρρηση για τον «εκδημοκρατισμό» που γινόταν στην Ουκρανία, όμως δυσαρεστήθηκαν οι Ευρωπαίοι εταίροι για τα όσα επακολούθησαν μετά τη διάρρευση της γνωστής τηλεφωνικής συνομιλίας από επίσημα αμερικανικά χείλη, που παραμερίζοντας τους Ευρωπαίους, ανέλαβαν δράση για την αλλαγή της εξουσίας στην Ουκρανία.

Με βάση τα πιο πάνω τεκταινόμενα διαφάνηκε η επιλεκτική εφαρμογή του διεθνούς δικαίου, αφού δεν υπήρξε καταδίκη από τη διεθνή κοινότητα για την εξόφθαλμη και προκλητική ανάμειξη της Αμερικής, αλλά υπήρξε για τις κινήσεις της Μόσχας, η οποία εισέβαλε στην Κριμαία. Οι αρχές του διεθνούς δικαίου και η ηθική στήθηκαν στην άκρη για την εξυπηρέτηση των Αμερικανικών συμφερόντων. Η υποκρισία που υπάρχει για την εφαρμογή του δικαίου είναι αποκρουστική, τα διπλά πρότυπα είναι εμφανή,

αφού δείχνουν πως αυτός που έχει τη δύναμη μπορεί να σφετεριστεί το δίκαιο με το μέρος του.

Η απόφαση για την ένταξη της Ουκρανίας στο NATO έχει δύο όψεις. Από τη μια η ένταξη είναι αναφαίρετο δημοκρατικό δικαίωμα της Ουκρανικής κυβέρνησης αλλά και του λαού και κανένας δεν μπορεί να τους στερήσει το δικαίωμα να ενταχθούν σε όποια συμμαχία θελήσουν. Από την άλλη, βλέποντας σήμερα τα αποτελέσματα της δυτικής τους πορείας, με τον Ρωσο-Ουκρανικό πόλεμο να εξακολουθεί να μαίνεται, έχω τη γνώμη πως η απόφαση αυτή ήταν «λανθασμένη», γιατί ο λαός και προπαντός οι Κυβερνώντες επηρεάστηκαν και παρασύρθηκαν από εξωτερικούς παράγοντες.

Σύμφωνα με τον Mearsheimer οι μεγάλες δυνάμεις δεν έχουν στόχο την κυριαρχία μόνο στη δικιά τους περιοχή, αλλά επιδιώκουν να εμποδίσουν άλλες χώρες, όπως τη Ρωσία, να αποκτήσουν ηγεμονία στην περιοχή τους (στην Ευρώπη). Επίσης, οι περιφερειακοί ηγεμόνες φοβούνται πως ένας ισότιμος ανταγωνιστής μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την ηγεμονία τους και πως η «λύση» είναι η ανατροπή της ισορροπίας δυνάμεων στην περιοχή των αντιπάλων τους, όπως έπραττε η Αμερική από το 1990 (Mearsheimer, 2001).

Ένα εμφανές παράδειγμα, όπου φαίνεται ότι η Αμερική επιδιώκει να εμποδίσει τη Ρωσία, να αποκτήσει ηγεμονία στη δική της περιοχή, είναι η προσπάθειά της να περιορίσει τις δραστηριότητες και την επιρροή της στη Μαύρη θάλασσα. Επίσης, η Ουκρανία είχε ανανεώσει το 2010 τη συμφωνία που είχε με τη Ρωσία για τη ναυτική της βάση στην Κριμαία μέχρι το 2042, πράγμα που της επέτρεπε να αυξήσει τη ναυτική της ισχύ στη Μαύρη θάλασσα αλλά και στη Μεσόγειο. Όμως, η ένταξη της Ουκρανίας στο NATO θα περιόριζε την επιρροή και τη δραστηριότητα της Ρωσίας στην εν λόγω περιοχή, που ήταν πλούσια σε φυσικούς πόρους και η αξία της ανέβηκε κατακόρυφα. Και όπως είπε ο Mearsheimer οι μεγάλες δυνάμεις επιδιώκουν να αποτρέψουν αντίπαλες δυνάμεις, να ασκήσουν έλεγχο σε πλουτοπαραγωγικές περιοχές και επιδιώκουν να τις αποκτήσουν οι ίδιες (Mearsheimer, 2001). Άρα η απομάκρυνση της Ουκρανίας από την επιρροή της Ρωσίας ήταν σημαντικότερη για την Αμερική.

V. Κατευνασμός

Ο κατευνασμός είναι η εκχώρηση πολιτικών ή υλικών παραχωρήσεων στο επιτιθέμενο κράτος έχοντας στόχο την αποφυγή σύγκρουσης. Η θεωρία του Mearsheimer (επιθετικός ρεαλισμός) ισχυρίζεται πως οι μεγάλες δυνάμεις πάντα προσπαθούν να κερδίσουν εις βάρος των άλλων. Έχοντας υπόψη αυτή την προοπτική οι πολιτικές ή υλικές παραχωρήσεις σχετικά με τις ανησυχίες ασφάλειας μπορεί να γίνουν αντιληπτές ως αδυναμία και να ενθαρρύνουν το επιτιθέμενο κράτος (Mearsheimer, 2001). Ο Kissinger πρότεινε στους Ουκρανούς να παραχωρήσουν εδάφη και επομένως, σύμφωνα με τη θεωρία, η παραχώρηση αυτή μπορούσε να εκληφθεί ως αδυναμία και να τροφοδοτήσει ένταση. Ο Kissinger, ο Mearsheimer και ο Stephen Walt λένε πως είναι αναγκαίο να αναγνωρίσουμε τις ανησυχίες ασφαλείας της Ρωσίας, παρόλο τον κίνδυνο που επιφυλάσσει μια τέτοια αναγνώριση, για να έρθουμε σε συνεννόηση μαζί της αλλά και για να αποφευχθεί μία μελλοντική επέκταση της σύγκρουσης. Συμπερασματικά η αναγνώριση των ανησυχιών και των συμφερόντων μιας χώρας, στην περίπτωση μας της Ρωσίας, παίζει σημαντικό ρόλο για να μειωθούν οι εντάσεις και για να εξευρεθεί μια συμβιβαστική λύση (Edward Ron, 2022) (Porter, 2022).

Στη Ρωσο-Ουκρανική κρίση ο Πούτιν επιδίωξε να αποφύγει τη σύγκρουση προχωρώντας σε διαπραγματεύσεις, όπως τις συμφωνίες Minsk 1 και 2 και λίγους μήνες πριν τον πόλεμο, έκανε προσπάθειες να αναγνωριστούν οι θέσεις της Ρωσίας από την Αμερική. Εάν η Ουκρανία υιοθετούσε την πολιτική του κατευνασμού, αναγνωρίζοντας έτσι τα συμφέροντα και τις ανησυχίες της Ρωσίας, θα ήταν μια λανθασμένη επιλογή, γιατί προηγήθηκαν πολλές προσπάθειες για εξομάλυνση των τριβών και των εντάσεων. Η πολιτική του κατευνασμού αναφέρθηκε και στο debate και ο Mearsheimer συμφώνησε πως είναι λάθος στρατηγική, όμως για τη συγκεκριμένη περίπτωση την αποδέχεται, ως ένα βαθμό, λέγοντας πως η Δύση ώθησε τη Ρωσία να κηρύξει τον πόλεμο, άποψη που ασπάζομαι και εγώ, αφού, όπως είπε και η Μέρκελ, η Δύση ετοίμαζε την Ουκρανία για πολεμική σύγκρουση τα τελευταία οκτώ χρόνια (Edward Ron, 2022), (Schwarz, 2022).

Η αναγνώριση των ανησυχιών ασφαλείας της Ρωσίας δεν σημαίνει πως είναι η σωστή λύση και ούτε θα αποτελεί ορθό παράδειγμα προς μίμηση ή υπακοή στις απειλές κρατών, με την έννοια πως, εάν ικανοποιήσει η Δύση τα αιτήματα της Ρωσίας, κανείς

δεν μπορεί να εγγυηθεί πως δεν θα τύχουν περαιτέρω εκμετάλλευσης και πως δεν θα επαναληφθεί παρόμοια πρακτική στο μέλλον από άλλα κράτη.

Στο οικονομικό συνέδριο στην Ελβετία το 2022, ο Henry Kissinger, πρώην υπουργός εξωτερικών της Αμερικής, είπε πως οι διαπραγματεύσεις πρέπει να ξεκινήσουν πριν να επεκταθεί η σύγκρουση. «Ιδανικά πρέπει να επιστρέψουμε στο status quo πριν την εισβολή, δηλαδή να αναγνωρίσουμε τις ανησυχίες της Ρωσίας» (Porter, 2022, para. 4). Με άλλα λόγια ο ρεαλιστής, πρώην υπουργός εξωτερικών, αναγνωρίζει πως είναι αναγκαίο να διατηρηθεί η ειρήνη και χάριν αυτής πρέπει να παραβιαστεί το δίκαιο και η εδαφική ακεραιότητα της Ουκρανίας. Η Ρωσία δεν είναι μια μικρή χώρα που θα υποκύψει σε απειλές και η ισχύς της της δίνει τη δυνατότητα να ληφθεί σοβαρά υπόψη.

V. Προκλητικές κινήσεις της Ουκρανίας

Η ενταξιακή πορεία της Ουκρανίας είχε καθοριστεί από το ΝΑΤΟ μετά από το 2014, με στρατιωτικές ασκήσεις και με συνεργασία σε πολλά επίπεδα με τη συμμαχία. Όλα αυτά, καθώς και η αλλαγή στο σύνταγμα της Ουκρανίας το 2019 από τον Πέτρο Ποροσένκο, που θεωρήθηκε από πολλούς ως κίνηση για την άνοδο της δημοτικότητάς του, για τις Προεδρικές εκλογές του 2019 (άποψη που ασπάζομαι και εγώ), ενίσχυσαν τις ανησυχίες της Μόσχας. Οι αλλαγές στο σύνταγμα έγιναν στα άρθρα 85 (Κοινοβούλιο της Ουκρανίας), 102 (Πρόεδρος της Ουκρανίας) και 116 (Υπουργικό Συμβούλιο της Ουκρανίας), τα οποία δεσμεύονται στην υλοποίηση του στρατηγικού στόχου ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στο ΝΑΤΟ (Lara & Frosini, 2022). Τον επόμενο χρόνο ο Ζελένσκι χρησιμοποίησε τις αλλαγές αυτές για να εμβαθύνει τις σχέσεις του με το ΝΑΤΟ αλλά και με την ΕΕ, ενέργεια που έκανε τη Ρωσία να ανησυχήσει περισσότερο.

Το 2021 ο πρόεδρος Ζελένσκι ανακοίνωσε σχέδιο με το οποίο θα ελευθερωνόταν και θα ενσωματωνόταν η Κριμαία και οι αποσχισμένες περιοχές. Αυτές οι κινήσεις προκαλούσαν τη Μόσχα (Ministry of Reintegration of the Temporarily Occupied Territories of Ukraine, 2022).

Με τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής η συνεργασία είχε κυρίως συμβουλευτικό χαρακτήρα, αλλά και περιλάμβανε εκπαίδευση στρατιωτικού προσωπικού στις

ανώτερες σχολές της Αμερικής καθώς και υλική βοήθεια η οποία ανερχόταν στα 400 εκατομμύρια δολάρια (Ministry of Defence of Ukraine, 2021).

Με το Ηνωμένο βασίλειο, η συνεργασία αφορούσε τις Ναυτικές Δυνάμεις (εκπαιδευτικού χαρακτήρα) αλλά και υπογραφή συμφωνιών αξίας 1.7 δις, εκατ. Βρετανικών λιρών. Με τη Γαλλία η συνεργασία αφορούσε τον Κυβερνοχώρο, ενώ με Καναδά εμβάθυναν τις σχέσεις τους και μέσα στο 2021 οι Καναδοί κατάφεραν να εκπαιδεύσουν πέντε ταξιαρχίες, δηλαδή 20.000 στρατιώτες (Ministry of Defence of Ukraine, 2021).

Στις 12 Ιουλίου 2021, στη Μαύρη θάλασσα διεξήχθη μια από τις μεγαλύτερες στρατιωτικές ασκήσεις. Η στρατιωτική άσκηση Breeze πραγματοποιήθηκε με τους δύο από τους τέσσερις στόλους του NATO, διεξήχθη εντός των πλαισίων του διεθνούς δικαίου και οικοδοσπότης της άσκησης ήταν η Ουκρανία και η Αμερική. Ο εκπρόσωπος τύπου του NATO Piers Cazalet είπε πως: «η Μαύρη θάλασσα είναι στρατηγικής σημασίας για το NATO και πως η συμμαχία θα παραμείνει δεσμευμένη στην διατήρηση της ασφάλειας της Μαύρης θάλασσας» (NATO, 2021, para. 2). Η Ρωσία σε επίδειξη ισχύος προέβη σε ανάλογες στρατιωτικές ασκήσεις εντός της Μεσογείου (Clark, 2021).

Οι αλλαγές που έγιναν από την εκλογή του Αμερικανού Προέδρου Joe Biden ήταν γρήγορες και επισφαλείς. Το 2021 η Ουκρανία και η Δύση αλλά και η Ρωσία προέβησαν σε επίδειξη ισχύος με αμείωτη ένταση. Οι ασκήσεις θεωρούνταν προκλητικές και από τις δύο πλευρές και γίνονταν στα πλαίσια του διεθνούς δικαίου. Σημειώνω ότι περαιτέρω κλιμάκωση αυτών των εντάσεων είναι δυνητικά επικίνδυνη, περιλαμβανομένης της πυρηνικής σφαίρας.

VI. Οι Προσπάθειες αποκλιμάκωσης 2021

Στις 7 Δεκεμβρίου ο Πούτιν αναφερόμενος στην ενίσχυση του NATO κοντά στα Ρωσικά σύνορα είπε: «Για τις επικίνδυνες προσπάθειες που γίνονται για την κατάκτηση του ουκρανικού εδάφους ... η Ρωσία ενδιαφέρεται σοβαρά να λάβει αξιόπιστες, νομικά καθορισμένες εγγυήσεις που αποκλείουν την επέκταση του NATO προς τα ανατολικά

και την ανάπτυξη επιθετικών οπλικών συστημάτων σε κράτη που γειτνιάζουν με τη Ρωσία» (Jazeera, 2021, para. 8).

Ενώ η Ρωσική ηγεσία ζήτησε γραπτές και νόμιμες εγγυήσεις πως η Ουκρανία δεν θα γίνει μέλος του NATO, η Αμερικάνικη κυβέρνηση αρνήθηκε το αίτημα της Ρωσίας και επέμενε πως η Ουκρανία θα ενταχθεί στο NATO: «Τα κράτη μέλη του NATO αποφασίζουν ποιος είναι μέλος του NATO και όχι η Ρωσία. Και έτσι ήταν πάντα και έτσι θα προχωρήσει η διαδικασία», όπως είπε η εκπρόσωπος τύπου του Λευκού Οίκου Jen Psaki (Tétrault & Balmforth, 2021, para. 7).

Υπήρξε ακόμη μία συνάντηση μεταξύ του Biden και Putin, τον Δεκ. 2021, αλλά δεν απέφερε καρπούς. Το 2022 συναντήθηκε πρώτα με τον Πρόεδρο Μακρόν και ύστερα με τον Καγκελάριο Olaf Scholz. Και στις δύο συναντήσεις ο πρόεδρος Πούτιν ζήτησε να μην επεκταθεί το NATO και να δοθούν γραπτές εγγυήσεις πως η Ουκρανία δεν θα προχωρήσει προς ένταξη, λέγοντας και στους δύο την αποτυχία εκπλήρωσης των συμφωνιών Minsk 1 και Minsk 2 (Mackintosh, et. al., 2022), (Marsh, 2022). Πίστευε πως η επιρροή των δύο μπορούσε να αναγκάσει την Ουκρανία να συμμορφωθεί.

Στις 17 Φεβρουαρίου 2022 ο υπουργός εξωτερικών της Ρωσίας Sergey Lavrov προειδοποίησε με γραπτό έγγραφο τον Αμερικάνο πρέσβη πως η απουσία νομικών δεσμευτικών εγγυήσεων ασφαλείας θα οδηγούσε τη Ρωσία στη χρήση «στρατιωτικών και τεχνικών μέσων». Την ίδια ορολογία είχε χρησιμοποιήσει και ο Πούτιν στις 21 Δεκεμβρίου 2021 (Gotev, 2021). Έτσι, όμως το δικαίωμα της Ουκρανίας να ασκεί τη δική της εξωτερική πολιτική καταπατείται και είναι οφθαλμοφανές πως οι δηλώσεις αυτές δεν είναι επιτρεπτές από το διεθνές δίκαιο, αφού η απειλή χρήσης βίας αποτελεί ξεκάθαρη παραβίασή του και δεν δικαιολογεί τις πράξεις της Ρωσίας.

Την ίδια στιγμή που κλιμακώνεται η κατάσταση η Αμερική έστειλε υλική στρατιωτική βοήθεια στην Ουκρανία αξίας 60 εκατομμυρίων δολαρίων. Και σύμφωνα με τον Eric Tucker η Αμερική της έχει παραχωρήσει υλική στρατιωτική βοήθεια ύψους 2.5 δις. από το 2014 (Eric Tucker, 2022). Τον Δεκέμβριο που γίνονταν οι συναντήσεις Πούτιν-Biden, ο Zelenskyy ζήτησε επιβεβαίωση πως η Ουκρανία θα ενταχθεί στο NATO και ο Biden απάντησε θετικά λέγοντας πως η απόφαση βρίσκεται στα χέρια τους (Williams & Zinets, 2021).

Προφανώς, με τις δηλώσεις αυτές παρατηρώ πως η αναγνώριση των συμφερόντων και των ανησυχιών ασφαλείας της Ρωσίας αγνοούνταν από τη Δύση, αφού παρόλες τις

προσπάθειες για αποκλιμάκωση και τις προειδοποιήσεις πως, αν δεν εισακουστεί η Ρωσία, θα κλιμακωθεί η κατάσταση, προχωρούσαν με την αναγνώριση των δικαιωμάτων της Ουκρανίας. Όπως είδαμε τα μικρά κράτη πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα συμφέροντα των μεγάλων κρατών και να αντιληφθούν πως δεν μπορούν να αντιταχθούν σε μια μεγάλη δύναμη, η οποία πιστεύει πως η ασφάλειά της απειλείται. Συμπεραίνω πως οι κινήσεις της Ουκρανίας – με απώτερο σκοπό τη δυτικοποίησή της οδήγησαν στην κατάσταση που βρίσκεται σήμερα. Η ισχύς της Αμερικής της επέτρεψε να ενεργήσει και να επιβάλει τα ιδιοτελή συμφέροντά της, ενώ η ισχύς της Ρωσίας της επέτρεψε να αψηφήσει το διεθνές δίκαιο και να διεξάγει πόλεμο. Σε ένα άναρχο και ανταγωνιστικό διεθνές σύστημα, όπου τα κράτη επιδιώκουν να αυξήσουν την ισχύ τους, η ηθική στις διεθνείς σχέσεις καταπατείται βάνουσα (συμφωνίες Minsk 1 και 2, αθέτηση υποσχέσεων Μέρκελ προς τον Πούτιν, ΝΑΤΟ-Λιβύη-Ρωσία κ.τ.λ.).

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της Κούβας, όπου η Σοβιετική Ένωση αναγνώρισε τις ανησυχίες ασφαλείας της Αμερικής και αποχώρησε από την περιοχή. Το δικαίωμα της Κούβας να ενταχθεί με το μέρος της ΕΣΣΔ απορρίφθηκε όχι μόνο από την Αμερική αλλά και από τον φιλελεύθερο κόσμο. Όταν πρόκειται για τα συμφέροντα και την ασφάλεια των κρατών, η ηθική και το δίκαιο δεν έχουν σημασία αλλά η ισχύς. Ο μόνος λόγος που αποφεύχθηκε ο πόλεμος ήταν λόγω αμοιβαίας αναγνώρισης των ανησυχιών ασφαλείας. Η περίπτωση της Κούβας πρέπει να μας προβληματίσει με την έννοια ότι είναι παρόμοια περίπτωση με την Ουκρανική κρίση.

Το δίλημμα ασφαλείας στην περίπτωσή μας ήταν η επέκταση του ΝΑΤΟ στην ανατολική Ευρώπη και κορυφώθηκε με την ανάμειξη της Ουκρανίας. Η Ρωσία έβλεπε την επέκταση της ως απειλή προς την Ρωσία, όπως ανέφερα προηγουμένως με την ανάπτυξη πυραυλικής ασπίδας του ΝΑΤΟ στην Ευρώπη και την επεκτατική πολιτική της Αμερικής στην Ουκρανία. Με την ανατροπή του Yanukovych και τον εμφανή επεμβατισμό της Αμερικής στην Ουκρανία, η Ρωσία έβλεπε πως απομακρυνόταν η Ουκρανία και έδρασε απρόβλεπτα, και όπως είπε ο Stephen Walt οι μεγάλες δυνάμεις όταν απειλούνται δρουν απρόβλεπτα.

VII. Ισχύς εναντίον των αρχών

Στο μνημόνιο της Βουδαπέστης που υπογράφηκε το 1994, ανάμεσα σε άλλα, συμπεριλαμβάνει τη συμφωνία που υπογράφηκε μεταξύ Ρωσίας, Αγγλίας, Βόρειας Ιρλανδίας και Αμερικής, στην οποία επιβεβαιώνουν την υποχρέωση τους να απέχουν από την απειλή ή τη χρήση βίας ενάντια στην εδαφική ακεραιότητα ή την πολιτική ανεξαρτησία της Ουκρανίας (Wikipedia, 2024a).

Το 1997 η Ρωσία και η Ουκρανία υπέγραψαν μια νέα συμφωνία βασισμένη στη φιλία, τη συνεργασία και τον συνεταιρισμό (TFCP) , σύμφωνα με την οποία «τα μέλη εποίκοδομούν τις σχέσεις μεταξύ τους έχοντας ως βάση τις αρχές του σεβασμού, της ίσης κυριαρχίας, της εδαφικής ακεραιότητας, το απαραβίαστο των συνόρων ... τη μη χρήση βίας και απειλή χρήσης βίας, τη μη παρέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις ... το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κ.λ.π.» (Wikipedia, 2024b).

Όπως διαπιστώνουμε στη Ρωσο-Ουκρανική κρίση η Ρωσία παραβίασε τις πιο πάνω συνθήκες με τη χρήση και απειλή χρήσης βίας και με την παρέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις της Ουκρανίας. Αλλά και η Ουκρανία παραβίασε τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μειονοτήτων, με τις αλλαγές στο σύνταγμά της και τη στήριξη ακροδεξιών ομάδων που καταπατούσαν τα δικαιώματα και επιδίδονταν σε πράξεις βίας εναντίον των πρώην Ρώσων υπηκόων.

Οι δύο συνθήκες (1994 και 1997) και το διεθνές δίκαιο χρησιμοποιούνται από τη Δύση και την Ουκρανία για να υποστηρίξουν τις θέσεις τους υπέρ της Ουκρανίας. Όμως, οι δύο συνθήκες καταπατήθηκαν, γιατί η δύναμη της Ρωσίας της επιτρέπει την παραβίαση των συνθηκών. Το μόνο εξουσιοδοτημένο σώμα που έχει την εξουσία να λαμβάνει στρατιωτικά μέτρα εναντίον κράτους που ευθύνεται για απρόκλητη επίθεση είναι το Συμβούλιο Ασφαλείας. Όμως η Ρωσία είναι μόνιμο μέλος του, και με την άσκηση βέτο παραλύει το σώμα, προφυλάσσοντας τα ζωτικά της συμφέροντά. Οι κυρώσεις των άλλων χωρών περιορίζουν τη δράση της και μειώνουν τις δυνατότητές της, αλλά έχει σημαντική δύναμη να αντισταθεί κατά των κυρώσεων και της απομόνωσης. Οι συμφωνίες Minsk ήταν μία απάτη, γιατί όπως είπε η Μέρκελ το 2022, αγόραζαν χρόνο με σκοπό να ετοιμαστεί η Ουκρανία για πόλεμο. Αυτό είναι ξεκάθαρη παραβίαση της ηθικής στις διεθνείς σχέσεις.

Ο Πούτιν στην ομιλία, στην οποία κηρύσσει τον πόλεμο κατά της Ουκρανίας, επικαλείται τη συλλογική αυτοάμυνα, δηλαδή το άρθρο 51 του ΟΗΕ και αναφερόμενος στον φόβο για την επικείμενη απειλή, λέει ότι πρέπει να χτυπήσουν (Spectator, 2022). Άρα, κήρυξε πόλεμο προληπτικά και επομένως ξεκάθαρα χρησιμοποιείται η δύναμη και παραβιάζεται το διεθνές δίκαιο.

Επίσης, η αναγνώριση των δύο περιοχών της Ουκρανίας Luhansk και Donetsk από την Ρωσία στις 21 Φεβρουαρίου 2022 φανερώνει την αδιαφορία για την καταπάτηση του διεθνούς δικαίου, η οποία πηγάζει από την ισχύ της Ρωσίας.

Άλλη μια σημαντική παραβίαση των αρχών είναι η αποστολή βλημάτων απεμπλουτισμένου ουρανίου από την Αμερική στην Ουκρανία, αφού η χρήση τους είναι βλαβερή για το περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία λόγω της τοξικότητάς τους (Jazeera, 2023).

Η διευθέτηση των συγκρούσεων μπορεί να επιλυθεί στο διεθνές δικαστήριο ή σε ειδικές δίκες για την επικράτηση της δικαιοσύνης και του διεθνούς δικαίου. Η επίλυση διεθνών και παγκόσμιων προβλημάτων μέσω του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών ή των διεθνών δικαστηρίων θα ήταν ιδανική λύση, χωρίς όμως να επηρεάζεται η απονομή δικαίου από τη διαφθορά στη διεθνή πολιτική καθώς και από τους παράγοντες εκείνους οι οποίοι απειλούν την παγκόσμια ειρήνη και ασφάλεια. Η ισχύς υπερισχύει έναντι του δικαίου. Και στην περίπτωσή μας θα πρέπει να ηττηθεί η Ρωσία για να έρθει ενώπιον της δικαιοσύνης, αλλά και πρέπει να θελήσει να υπακούσει στο δίκαιο. Όσο πιο δυνατό είναι ένα κράτος, τόσο το δίκαιο αδυνατεί να του επιβληθεί και να εφαρμοστεί

Το 2023 το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο (International Criminal Court - ICC), εξέδωσε ένταλμα σύλληψης εναντίον του Πούτιν κατηγορώντας τον, πως μετέφερε παράνομα παιδιά από τις κατεχόμενες περιοχές της Ουκρανίας στη Ρωσία. Η δικαιοδοσία του ICC προέρχεται από την αποδοχή εκδίκασης από την Ουκρανία και την αναφορά για διερεύνηση από 39 κράτη. Η ασυλία που απολαμβάνουν οι αρχηγοί κρατών καταρρίπτεται από το άρθρο 27(2), πως δεν απολαμβάνουν ασυλία από διεθνή δικαστήρια. Παρόλα αυτά το ICC δεν έχει τη δικαιοδοσία να συλλάβει τον Πούτιν στη Ρωσική επικράτεια. Όμως, τα κράτη που έχουν δεχθεί τη δικαιοδοσία του Ποινικού Δικαστηρίου, υποχρεούνται να τον συλλάβουν όταν έρθει στην επικράτειά τους. Με την έκδοση εντάλματος δεν σκοπεύουν την πραγματική σύλληψή του αλλά τον περιορισμό του. Όταν ήταν να ταξιδέψει στη Νότια Αφρική, ο Πούτιν απείλησε πως η

σύλληψή του θα πυροδοτούσε πόλεμο μεταξύ των δύο χωρών. Και πάλι φαίνεται η υπεροχή της δύναμης, αφού τα κράτη εάν εφαρμόσουν το δίκαιο στη συγκεκριμένη περίπτωση διακινδυνεύουν την εθνική τους ασφάλεια (Gehani, 2023).

Η άρνηση από την Ουκρανία αλλά και τη Δύση πως υπήρχαν παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων (2014-2022) στην Ουκρανική επικράτεια είναι ανυπόστατη. Αποδεικνύεται ακόμη μία φορά η εφαρμογή διπλών προτύπων. Όπως, με την υπόθεση του Κοσόβου που θα αναφερθεί παρακάτω. Η Δύση αποφασίζει, γενικά από μόνη της, να εργαλειοποιεί το διεθνές δίκαιο για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της, όπως έκανε και η Ρωσία στην Ουκρανική κρίση, που επικαλέστηκε το άρθρο 51 για την λεγόμενη αυτοάμυνά της.

Η αναγνώριση του Κοσόβου (2008) από την διεθνή κοινότητα και η γνωμάτευση του διεθνούς δικαστηρίου της Χάγης ήταν προφανώς επηρεασμένες από τη Δύση. Η εργαλειοποίηση του διεθνούς δικαστηρίου για την εξυπηρέτηση των δυτικών και Αμερικανικών συμφερόντων είναι φανερή. Αρκετές χώρες, ακόμη και σήμερα, δεν αναγνωρίζουν το Κόσοβο λόγω της αμφιλεγόμενης απόφασης.

Η απόσχιση της Κριμαίας το 2014 και η ένταξη της στη Ρωσία δεν είναι νόμιμη. Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, άρθρο 1, παρ. 2, οι λαοί έχουν το δικαίωμα για αυτοδιάθεση. Στις 16 Μαρτίου του 2014 η Κριμαία προέβη σε δημοψήφισμα και το αποτέλεσμα ήταν η ενσωμάτωση της περιοχής στην Ρωσική επικράτεια. Το δημοψήφισμα είναι παράνομο σύμφωνα με το σύνταγμα της Ουκρανίας, το οποίο λέει πως η απόσχιση μια περιοχής της Ουκρανίας δεν μπορεί να είναι αποτέλεσμα τοπικού δημοψηφίσματος (Plesha, 2020).

Έτσι η Ρωσία, με το τοπικό δημοψήφισμα στην Κριμαία, εργαλειοποίησε το διεθνές δίκαιο όπως έκανε και η Δύση στην περίπτωση του Κοσόβου. Σε ομιλία του για την προσάρτηση της Κριμαίας ο Πούτιν αναφέρθηκε στη περίπτωση του Κοσόβου, λέγοντας πως, «...οι δυτικοί μας συνάδελφοι δημιούργησαν με τα δικά τους χέρια παρόμοιες καταστάσεις, όταν συμφώνησαν για την μονομερή απόσχισή του (Κοσόβου) από τη Σερβία, ήταν νόμιμη και δεν απαιτείτο η έγκριση από τις κεντρικές αρχές της χώρας.» Το διεθνές δικαστήριο της Χάγης συμφώνησε με την απόφαση αυτή: «Καμία γενική απαγόρευση δεν μπορεί να εξαχθεί από το Συμβούλιο Ασφαλείας, όσον αφορά τις διακηρύξεις ανεξαρτησίας» και «Το διεθνές δίκαιο δεν περιέχει καμία απαγόρευση διακηρύξεων ανεξαρτησίας». Συνεχίζοντας αιτιολογεί την απόσχιση με άλλη μία

αναφορά: «Οι διακηρύξεις ανεξαρτησίας συχνά παραβιάζουν την εσωτερική νομοθεσία. Ωστόσο, αυτό δεν τις καθιστά παραβιάσεις του διεθνούς δικαίου» (Plesha, 2020, p. 52). Συμπερασματικά, η περίπτωση του Κοσόβου αποτελεί διεθνές προηγούμενο και χρησιμοποιείται από τη Ρωσία για να νομιμοποιήσει την ανεξαρτητοποίηση και την ένταξη της Κριμαίας. Στη λήψη της απόφασης αυτής, που προήλθε από τη διεθνή κοινότητα και με γνωμάτευση του διεθνούς δικαστηρίου, διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο τα συμφέροντα και οι επιδιώξεις της δύσης. Η Ρωσία έχει τη δύναμη να αγνοήσει το διεθνές δίκαιο αλλά και να το επικαλεστεί χρησιμοποιώντας το διεθνές προηγούμενο του Κοσόβου, έτσι ώστε να εξυπηρετήσει τα συμφέροντά της. Η διεθνής κοινότητα καταδίκασε την ενσωμάτωση της Κριμαίας και επέβαλε κυρώσεις στη Ρωσία. Εντούτοις, η οικονομική και ενεργειακή ισχύς της Ρωσίας της επέτρεψε να δράσει θρασύτατα, να μην περιοριστεί και να κινηθεί ελεύθερα. Η Ουκρανία αδυνατούσε να δράσει ενάντια στην απόφαση αυτή αλλά και η ΕΕ έμεινε ενεργειακά αιχμάλωτη, αφού για οκτώ χρόνια εισήγαγε για τις ανάγκες της άνω του 40% του φυσικού αερίου και πετρελαίου από τη Ρωσία. Όμως, τα πράγματα άλλαξαν με την ολομέτωπη εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία το 2022, γιατί η ΕΕ – εξαρτημένη από την Αμερική, αντέδρασε και επέβαλε μαζικές κυρώσεις εναντίον της Ρωσίας.

IV. Συμπεράσματα

Ο ρόλος της ισχύος ήταν αποφασιστικός για τη Ρωσο-Ουκρανική σύγκρουση καθώς υπήρξε ανατροπή της ισορροπίας δυνάμεων μεταξύ Ουκρανίας και Ρωσίας. Παρατηρώ πως σε ένα άναρχο σύστημα, όπου δεν υπάρχει παγκόσμια κυβέρνηση, τα κράτη έχουν ως αρχή την αυτοβοήθεια, αλλά προπαντός την ισχύ τους ως το πιο σημαντικό μέσο για την επικράτησή τους στο διεθνές σύστημα. Και η Ρωσία επικαλούμενη την αρχή της αυτοβοήθειας, έπρεπε να δράσει και να εξασφαλίσει την επιβίωσή της. Εάν η Ουκρανία αποκτούσε μεγαλύτερη ισχύ, θα απειλούσε τη Ρωσία και επομένως, ο προληπτικός πόλεμος που κάνει η Ρωσία για να σταματήσει την άνοδό της είναι σωστός με βάση τη ρεαλιστική θεωρία. Από τη στιγμή που η Ουκρανία μετατρέπεται σε αμυντικό τείχος του NATO, ήταν λογικό η Ρωσία να δράσει αποτρεπτικά με σκοπό να μειώσει ή να εξαλείψει την απειλή, θεωρώντας ότι ο μόνος τρόπος για να πετύχει ήταν μέσα από τον πόλεμο.

Με το τέλος του Ψυχρού πολέμου (1990), η Αμερικανική ηγεμονία προσπαθούσε να περιορίσει την παρουσία της Ρωσίας στην Ευρώπη και ως μεγάλη δύναμη έθεσε στόχο να αποτρέψει την άνοδο του αντιπάλου της. Συμπεραίνω πως η σταδιακή απομόνωση της Ρωσίας από τους Ευρωπαίους θα παίζει καταλυτικό ρόλο στη δύναμή της. Η ισχύς της Ρωσίας είναι ο κύριος παράγοντας που επέτρεψε την εξέλιξη της Ουκρανικής σύγκρουσης. Δηλαδή, χωρίς τη δύναμή της δεν θα μπορούσε να κατακτήσει την Κριμαία και σίγουρα δεν θα μπορούσε να ξεκινήσει τον πόλεμο του 2022. Στον αντίποδα βρίσκεται το NATO, που αποτελεί την ισχύ της Δύσης και της Αμερικής. Εάν το NATO έβγαινε από την εξίσωση δεν θα υπήρχε η κρίση. Η παρουσία του NATO διαχρονικά είναι παντού, από το 2007, όπου ο Πούτιν εξέφρασε την δυσαρέσκειά του (Διάσκεψη Μονάχου – οι ΗΠΑ ξεπερνούν τα σύνορά τους ...) και 2008, όπου η συμμαχία αυτή προκαλούσε τον Πούτιν (Σύνοδος Βουκουρεστίου - η Ουκρανία θα γίνει μέλος του NATO...) και τέλος το 2014 με την αλλαγή κυβέρνησης στην Ουκρανία, όπου ο Αμερικανικός επεμβατισμός έγινε πιο εμφανής με την εκπαίδευση στρατιωτικού προσωπικού για οκτώ χρόνια.

Συμπεραίνω, επίσης, πως στις διεθνείς σχέσεις η ισχύς υπερτερεί του διεθνούς δικαίου, για έναν απλό λόγο. Δεν υπάρχει μια ανώτερη αρχή, ένα υπερκράτος ή όπως λέμε ο μεγάλος Λεβιάθαν, ο οποίος θα επιβάλει το δίκαιο και θα τιμωρήσει τους παραβάτες. Η απουσία μιας ανώτερης οντότητας από τα κράτη οδηγεί στην έλλειψη ασφάλειας των κρατών, που βρίσκονται ενώπιον της ισχύος των μεγάλων δυνάμεων. Στη Ρωσο-Ουκρανική κρίση η Αμερική και η Ρωσία επενέβησαν στα εσωτερικά ζητήματα της Ουκρανίας και το διεθνές δίκαιο αδυνατούσε να προστατεύσει την Ουκρανία από τα συμφέροντα των μεγάλων δυνάμεων με αποτέλεσμα να γίνει θύμα των επιδιώξεών τους. Μόνο εάν υπήρχε μια ανώτερη αρχή θα μπορούσε η Ουκρανία να λειτουργεί χωρίς παρεμβάσεις και σίγουρα το μέλλον της χώρας θα ήτανε πολύ διαφορετικό από αυτό που έχει σήμερα.

Το διεθνές δίκαιο δεν λειτουργεί υπέρ της πραγματικής ασφάλειας των κρατών, γι' αυτό η Ρωσία, μέσα στα πλαίσια του διεθνούς δικαίου, όπως έχω παρατηρήσει δεν μπορούσε να αμυνθεί ενάντια στην απειλή, που αυξανόταν ολοένα στα σύνορά της για οκτώ χρόνια. Όταν μια στρατιωτική συμμαχία εξοπλίζει και εκπαιδεύει μια χώρα στα σύνορα μιας άλλης χώρας με σκοπό να μπορέσει να βλάψει τα ζωτικά της συμφέροντα δεν υπάρχει προστασία από το διεθνές δίκαιο για την επικείμενη απειλή. Αντιθέτως, το δίκαιο απαγορεύει τη χρήση βίας, εκτός και εάν εγκριθεί από το Συμβούλιο ασφαλείας. Ακόμη, η Ρωσία δεν μπορούσε να κινηθεί στα πλαίσια του διεθνούς δικαίου, αφού αποτελεί δικαίωμα των κρατών – και στην περίπτωσή μας της Ουκρανίας, η ελεύθερη άσκηση της εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής - δυτικοποίηση Ουκρανίας.

Η αδυναμία εφαρμογής της ηθικής και του διεθνούς δικαίου, φαίνεται ακόμη, και από το ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών του 2022, στο οποίο καταδικάστηκε η προσάρτηση τεσσάρων περιοχών της Ανατολικής Ουκρανίας από την Ρωσία (United Nations, 2022). Παρόλη την καταδίκη και τη σταδιακή απομόνωση της Ρωσίας, η υπερδύναμη δεν υποχωρεί, αφού τα Ηνωμένα Έθνη δεν έχουν την Ισχύ να επιβάλουν το δίκαιο.

Συμπερασματικά, ο κόσμος λειτουργεί με βάση τη δύναμη και όχι με το δίκαιο. Μπορεί να πιστεύουν και να παρουσιάζουν πως το διεθνές δίκαιο πρέπει να εφαρμόζεται, αλλά ταυτόχρονα οι χώρες που κατηγορούν τη Ρωσία για παραβίαση του διεθνούς δικαίου, έχουν εργαλειοποιήσει το διεθνές δίκαιο και τους διεθνείς οργανισμούς για να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντά τους, π.χ. η περίπτωση του Κοσόβου.

Μέσα σε συνθήκες αναρχίας τα κράτη θέτουν την απόκτηση ισχύος και την ασφάλειά τους στην πιο υψηλή βαθμίδα των προτεραιοτήτων τους. Ρέπουν προς τον ανταγωνισμό και θέτουν πάνω από όλα την εξυπηρέτηση των ζωτικών τους συμφερόντων, τα οποία είναι έτοιμα να τα υπερασπίσουν πάση θυσία. Απώτερος στόχος τους είναι η επιβίωσή τους. Η Αμερική στη Ρωσο-Ουκρανική κρίση επιδίωξε να μειώσει τη δύναμη της Ρωσίας και να αυξήσει την επιρροή της στην Ευρώπη. Άρα, η σκόπιμη παράβλεψη των ανησυχιών της δεν είναι μόνο λάθος αλλά και απερισκεψία, εάν σκεφτούμε ότι η Ρωσία απείλησε πως εάν απειληθούν τα συμφέροντά της ή εμπλακεί στρατιωτικά το ΝΑΤΟ θα χρησιμοποιήσει πυρηνικά όπλα.

Η εργασία αυτή καταλήγει πως η αναγνώριση των συμφερόντων και των ανησυχιών ασφαλείας των κρατών και στην περίπτωση μας της Ρωσίας είναι απαραίτητη για την διευθέτηση συγκρούσεων, αφού αυτές οδήγησαν στην κρίση. Επίσης, η δύναμη υπερισχύει έναντι των αρχών στις διεθνείς σχέσεις. Περαιτέρω έρευνα χρειάζεται για να εξακριβώσουμε το μέγεθος της ανάμιξης της Αμερικής. Όμως, τα δεδομένα αυτά που θα αποδεικνύουν το πλήρες εύρος της ανάμιξής της δεν θα δημοσιοποιηθούν στο κοντινό μέλλον.

V. Βιβλιογραφία

- Amies, N. A. (2008, April 23). Expansion realities. *Deutsche Welle*.
<https://www.dw.com/en/nato-expansion-a-model-for-stability-or-a-grab-for-power/a-3283800>
- BBC News. (2014, February 7). Ukraine crisis: Transcript of leaked Nuland-Pyatt call. *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/world-europe-26079957>
- Braun, A. (2014). TOUGHER SANCTIONS NOW: Putin's Delusional Quest for Empire. *World Affairs*, 177(2), 34–42. <http://www.jstor.org/stable/43556200>
- Clark, M. (2021, July 8). *Institute for the Study of War*. Institute for the Study of War. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russia-review-june-23-%E2%80%93-july-6-2021>
- Cohen, S. F. (2006). The new American cold war. *The Nation*, 10, 34. (pp. 18-35)
- Coynash, H. (2016, October 13). Putin admits to Russian military involvement in Donbas. Kharkiv Human Rights Protection Group. <https://khpg.org/en/1476316494>
- Dunne, T. Schmidt, B. (2013). Ρεαλισμός, Η παγκοσμιοποίηση της διεθνούς πολιτικής (σελ. 114-135)
- Edward Ron, (2022, March 5). *Munk Debate: Russia-Ukraine War / Stephen Walt, John Mearsheimer v Michael McFaul, Radosław Sikorski* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=EhgWLmd7mCo&list=PLvkibGDRdMxwKdBGWeCGn3RUZ4tFrtuEc&index=10>
- Farmer, B. (2015, February 18). Putin will target the Baltic next, Defence Secretary warns. *The Telegraph*. <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/vladimir->

putin/11421751/Putin-will-target-the-Baltic-next-Defence-Secretary-warns.html

Gehani, B. (2023, June 15). *Putin's arrest warrant, immunity and the International Criminal Court*. Research Society of International Law | RSIL. <https://rsilpak.org/2023/putins-arrest-warrant-immunity-and-the-international-criminal-court/>

Gotev, G. (2021, December 22). Putin vows tough response over US buildup in Ukraine, Eastern Europe. www.euractiv.com. <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/putin-vows-tough-response-over-us-buildup-in-ukraine-eastern-europe/>

Harding, L., & Traynor, I. (2017, July 15). Obama abandons missile defence shield in Europe. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2009/sep/17/missile-defence-shield-barack-obama>

Jazeera, A. (2021, December 8). Biden urges Putin to de-escalate Ukraine tensions in direct talks. *Al Jazeera*. <https://www.aljazeera.com/news/2021/12/7/putin-biden-hold-two-hours-of-talks-amid-ukraine-tensions>

Jazeera, A. (2023, September 7). Russia blasts 'inhumanity' of US sending depleted uranium shells to Ukraine. *Al Jazeera*. <https://www.aljazeera.com/news/2023/9/7/russia-blasts-inhumanity-of-us-sending-depleted-uranium-shells-to-ukraine/>

Kellogg, K., & McDonald, G. (2023, November 2). Pushing For Ukraine's NATO Membership Threatens to Derail an End to the War. *America First Policy*. <https://americafirstpolicy.com/issues/issue-brief-pushing-for-ukraines-nato-membership-threatens-to-derail-an-end-to-the-war>

Kissinger, H. A. (2014, March 5). How the Ukraine crisis ends. *The Washington Post*.

https://www.washingtonpost.com/opinions/henry-kissinger-to-settle-the-ukraine-crisis-start-at-the-end/2014/03/05/46dad868-a496-11e3-8466-d34c451760b9_story.html

LaGrone, S. (2013, August 8). Inside aegis ashore - USNI News. *USNI News*.

<https://news.usni.org/2013/08/08/inside-aegis-ashore>

Lamy, S. (2013). Σύγχρονες δεσπόζουσες προσεγγίσεις: νεορεαλισμός και νεοφιλελευθερισμός, Η παγκοσμιοποίηση της διεθνούς πολιτικής (σελ. 156-179)

Lapa, V., & Frosini, J. (2022, February 18). Would Ukraine Breach its own Constitution if it Dropped its NATO Bid? *Verfassungsblog*.

<https://verfassungsblog.de/would-ukraine-breach-its-own-constitution-if-it-dropped-its-nato-bid/>

Lee, L. (2016). Ethics and morality in international relations. In E. Kavalski (Ed.), *Encounters with world affairs: an introduction to international relations* (pp. 63-84). Routledge, Taylor and Francis Group.

<https://researchers.mq.edu.au/en/publications/ethics-and-morality-in-international-relations>

Mackintosh, E., Hodge, N., Pavolva, U., Mawad, D., & Bashir, N. (2022, February 7).

As the United States moves, crisis, before traveling to Kyiv. *CNN*.

<https://edition.cnn.com/2022/02/07/europe/ukraine-russia-news-monday-intl/index.html>

Marsh, S. (2022, February 15). Push for peace: Scholz wants more diplomacy after

Putin talks. *Reuters*. <https://www.reuters.com/world/europe/push-peace-scholz-wants-more-diplomacy-after-putin-talks-2022-02-15/>

- McFaul, M., & Person, R. (2022). What Putin Fears Most. *Horizons: Journal of International Relations and Sustainable Development*, 21, 28–39. <https://www.jstor.org/stable/48686694>
- McFaul, M., Sestanovich, S., & Mearsheimer, J. J. (2014). Faulty Powers: Who Started the Ukraine Crisis? *Foreign Affairs*, 93(6), 167–178. <http://www.jstor.org/stable/24483933>
- Mearsheimer, J. J. (1994). The False Promise of International Institutions. *International Security*, 19(3), 5–49. <https://doi.org/10.2307/2539078>
- Mearsheimer, J. J. (2001) The Tragedy of Great Power Politics
- Mearsheimer, J. J. (2014). Why the Ukraine crisis is the west's fault: the liberal delusions that provoked Putin. *Foreign Affairs*, 93(5), 77-89.
- Ministry of Defence of Ukraine. (2021). Defense policy of Ukraine. https://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WhiteBook_2021_Defens_policy_of_Ukraine.pdf
- Ministry of Reintegration of the Temporarily Occupied Territories of Ukraine, (2022). Implementation of the policy of reintegration of the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol. <https://minre.gov.ua/en/project-areas-of-the-ministry-of-reintegration/implementation-of-the-policy-of-reintegration-of-the-autonomous-republic-of-crimea-and-the-city-of-sevastopol/>
- NATIONAL ENDOWMENT FOR DEMOCRACY, (n.d.) About the National Endowment for Democracy. <https://www.ned.org/about/>
- NATO. (2008, April 3). *Bucharest Summit declaration issued by NATO heads of state and government.*
- NATO. https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_8443.htm

- NATO. (2021, July 9). *NATO ships exercise in the Black Sea*. NATO.
https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_185879.htm
- NATO. (2023) *Vilnius Summit Communiqué*. NATO.
https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm
- Nuland, V. (2013, December 13). Remarks at the U.S.-Ukraine Foundation Conference. U.S. Department of State. Retrieved May 4, 2024, from <https://2009-2017.state.gov/p/eur/rls/rm/2013/dec/218804.htm>
- Olcott, B. M. (2014, March 5). After Crimea, Will Kazakhstan Be Next in Putin's Reintegration Project? Carnegie Endowment for International Peace.
<https://carnegieendowment.org/posts/2014/03/after-crimea-will-kazakhstan-be-next-in-putins-reintegration-project?lang=en>
- Pelham, L., & Newton, L. (2024, February 27). Nato allies reject Emmanuel Macron idea of troops to Ukraine. BBC News. <https://www.bbc.com/news/world-europe-68417223>
- Plesha, E. (2020). Crimean Crisis: Analysis of Russia's Legitimacy Discourse. Retrieved from https://ubibliorum.ubi.pt/bitstream/10400.6/11027/1/7625_16127.pdf
- Porter, T. (2022, May 24). Kissinger says Ukraine must give up land to Russia, warns West not to seek to humiliate Putin with defeat. *Business Insider*.
<https://www.businessinsider.com/kissinger-ukraine-give-up-land-russia-not-humiliate-putin-2022-5>
- Posner, E. A. (2003). Do states have moral obligation to obey international law. *Stanford Law Review*, 55(5), 1901-1920.

- Putin's declaration of war on Ukraine. (2022, February 24). The Spectator.
<https://www.spectator.co.uk/article/full-text-putin-s-declaration-of-war-on-ukraine/>
- Reuters. (2021, May 31). U.S. spied on Merkel and other Europeans through Danish cables - Broadcaster DR. <https://www.reuters.com/world/europe/us-security-agency-spied-merkel-other-top-european-officials-through-danish-2021-05-30/>
- Schwarz, P. (2022, December 22). *Former German Chancellor Merkel admits the Minsk agreement was merely to buy time for Ukraine's arms build-up*. World Socialist Web Site. <https://www.wsws.org/en/articles/2022/12/22/ffci-d22.html>
- Shupak, G. (2022, March 18). *Ukraine is at the centre of a superpower proxy war*. <https://canadiandimension.com/articles/view/ukraine-is-at-the-centre-of-a-superpower-proxy-war>
- Sigmalive. (2024, February 29). Απειλεί τη Δύση με πυρηνικό πόλεμο ο Πούτιν. Sigmalive. <https://www.sigmalive.com/news/international/1198328/apeilei-ti-dysi-me-pyriniko-polemo-o-poutin>
- Socor, V. (2014, March 25). Putin's Crimea Speech: A Manifesto of Greater-Russia Irredentism. Jamestown Foundation.
- Strauss, L. R. (2018, July 19). "The Backstory of Stanford Political Scientist Michael McFaul's Ambassadorship to Russia." (2014). *Stanford Magazine*. Retrieved April 27 <https://medium.com/stanford-magazine/the-backstory-of-stanford-political-scientist-michael-mcfauls-ambassadorship-to-russia-26dc368870c>

Szeligowski D. (2020). Ukraine's New National Security Strategy. The Polish Institute of International Affairs.

URL:https://pism.pl/publications/Ukraines_New_National_Security_Strategy

Tétrault-Farber, G., & Balmforth, T. (2021, December 17). Russia unveils security guarantees, says Western response not encouraging. Reuters.

<https://www.reuters.com/world/russia-unveils-security-guarantees-says-western-response-not-encouraging-2021-12-17/>

Tucker, E. (2022, August 18). US commits to \$60 million in aid to Ukraine before WH visit. Defense News. <https://www.defensenews.com/global/the-americas/2021/09/01/us-commits-to-60-million-in-aid-to-ukraine-before-wh-visit/>

United Nations Human Rights office of the high commissioner in Ukraine. (2022).

Conflict-related civilian casualties as of 31 December 2021 (rev 27 January 2022). United Nations in Ukraine.

https://ukraine.un.org/sites/default/files/2022-02/Conflict-related%20civilian%20casualties%20as%20of%2031%20December%202021%20%28rev%2027%20January%202022%29%20corr%20EN_0.pdf

United Nations. (2022, October 12). With 143 Votes in Favour, 5 Against, General Assembly Adopts Resolution Condemning Russian Federation's Annexation of Four Eastern Ukraine Regions. <https://press.un.org/en/2022/ga12458.doc.htm>

VanHoose H. (2011, April 12). Understanding the Russian response to the intervention in Libya. Center for American Progress. <https://www.americanprogress.org/article/understanding-the-russian-response-to-the-intervention-in-libya/>

- Vladimir, P. (2007, February 12). Prepared remarks at 43rd Munich Conference on Security policy. <https://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/02/12/AR2007021200555.html>
- Walt, S. M. (2022a, January 19). Liberal illusions caused the Ukraine crisis. *Belfer Center for Science and International Affairs*. <https://www.belfercenter.org/publication/liberal-illusions-caused-ukraine-crisis>
- Walt, S. M. (2022b, March 8). An International Relations Theory Guide to the War in Ukraine. *Belfer Center for Science and International Affairs*. <https://www.belfercenter.org/publication/international-relations-theory-guide-war-ukraine>
- Welle, D. (2022, April 4). Merkel “stands by” 2008 NATO decision after Zelenskyy jab. *dw.com*. <https://www.dw.com/en/merkel-stands-by-past-ukraine-nato-decision-after-zelenskyy-criticism/a-61359003>
- Wikipedia. (2024a, May 16). *Budapest Memorandum* - Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Budapest_Memorandum
- Wikipedia. (2024b, May 22). *Russian–Ukrainian Friendship Treaty* - Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Russian%E2%80%93Ukrainian_Friendship_Treaty
- Williams, M., & Zinets, N. (2021, December 9). Ukrainian President Zelenskiy holding talks with Biden adviser, says. Reuters. <https://www.reuters.com/world/europe/ukrainian-president-zelenskiy-holding-talks-with-biden-adviser-says-2021-12-09/>
- Wivel, A. (2019, January 7). security dilemma. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/security-dilemma>

NATO. (2022, July 1). *Brussels Summit Communiqué issued by NATO Heads of State and Government*. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_185000.htm

THE ASSOCIATED PRESS. (2024, March 13). *Putin warns Russia ready to use nuclear weapons if threatened* / AP News. AP News. <https://apnews.com/article/russia-ukraine-war-putin-nuclear-weapons-82ced2419d93ae733161b56fbd9b477d>